

Nemunas

Nr. 6
(279-720)

2010 m.
vasario 11-17 d.

Kaina 2,50 Lt

KAUNO KULTŪROS IR MENO SAVAITRAŠTIS

Kauko Lajptai
3-8 p.

Proza _____ Kęstutis ČESNAITIS

Poezija _____ Kornelijus PLATELIS

Dalia MARKAVIČIENĖ

Pakeliui į sodą
ant skardžio

Pri(si)minimai apie klasiką

Raminta GAMZIUKAITĖ-MAŽIULIENĖ

XIX a. Vienos
teatro riteris
Ferdinandas
Raimundas

Valdemaras KUKULAS

Neatpažintas kitos
galaktikos šnipas

Alis BALBIERIUS

Šerkšnas ir
neaprėpiamybė

Funkulierius

Minėjimas aido
2 p.

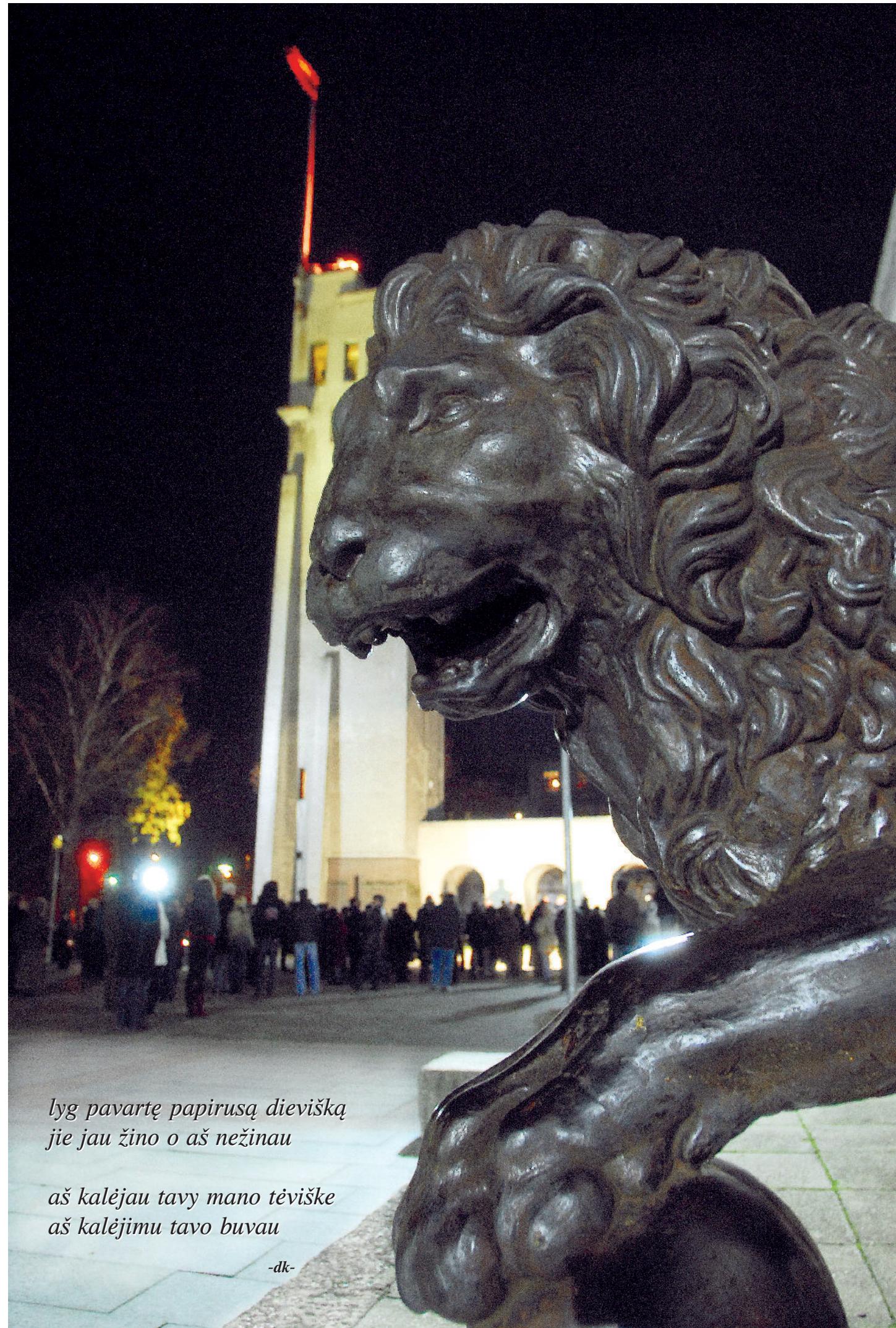
Kaip nurengti
nuogą? **9 p.**

Andrius JAKUČIŪNAS

Infantilams –
chloras **10 p.**

9 770 134 314007

*lyg pavartę papirusą dievišką
jie jau žino o aš nežinau*

*aš kalėjau tavy mano téviške
aš kalėjimu tavo buvau*

-dk-

Narcizo FREIMANO nuotrauka

Aurina VENISLOVAITĖ

Kaip reikia gyventi ir ką derėtų nuveikti, kad būtum atsimenamas po dešimties, penkiasdešimties, šimto metų? Néra nei nuorodų, nei instrukcijų, tik pavyzdžiai, iš kurų galime mokytis. Kaži ar Juozui Tumui-Vaižgantui, anuomet, pasak legendų, pėdinusiam basomis per Laisvės alėją, galėjo šauti į galvą mintis, kad po kelių dešimtmečių jo butas Vytauto bažnyčios kaimynystėje virs muziejumi, kad apie jį bus statomi spektakliai, rašomas knygos. Tikriausiai negalėjo. Nes ne dėl garbės ir šlovės šio šviesuolio buvo gyventa, rašyta, kalbėta, bet dėl žmonių, dėl Lietuvos gerovės.

Prabėgo jau bemaž 80 metų po Vaižganto mirties, o svaraus prisiiminimų rinkinio apie jį lig šiol neturėjome. Knygą apie šią išpūdingą XX a. pradžios figūrą „Neužmirštamas Vaižgantas“ išsamiai, įdomiai ir nuosekliai sudėliojo Juozo Tumo-Vaižganto muziejaus vedėjas Alfonsas Pakėnas. I pusę tūkstančio puslapių sugulė metų metais muziejininkų rinkti prisiminimai, laiskai, esė, fotografijos.

Solidus leidinys buvo ir sutiktas solidžiai – Kauno rotušėje, Vaižganto pavadintoje Baltajā gubbe, kurioje kadais kunigo iškilmingai net tris dienas švėstas ir šešiasdešimtasis gimtadienis. Ir būtinai Linų, dievo Vaižganto globojamų, dieną – vasario 3-ąją. Knyga džiaugėsi gausus būrys Vaižganto

Neužmirštamas

**Knygos sudarytojas Alfonsas Pakėnas.
Narcizo FREIMANO nuotraukos**

gerbėjų – kultūros ir meno veikėjų, dvasininkų, rašytojų. Knygos išstraukas meistriškai skaitė aktoriai Ferdinandas Jakšys, Olita Dautartaitė ir Kristina Kazakevičiūtė. Aukštaityško temperamento iškilimėms suteikė Algirdo Svidinsko vadovaujamas folklorinis ansamblis „Piliarožė“, šviesios rimasties – lyriškas kapeliono Rimanto Simanauskius gitaros brazdesys.

Rinkiniu „Neužmirštamas Vaižgantas“ tarsi buvo užbaigtas dar pernai prasidėjęs renginių ciklas, skirtas rašytojo 140-osioms gimi-

mo metinėms. Akivaizdu, kad Kauñas nepamiršo Vaižganto, kad jo charizma vis dar gyva, paveiki, buianti draugėn žmones.

Vasario 12 d., penktadienį, 16 val. Tautinės kultūros centre (A. Jakšto g. 18) Vasario 16-osios proga knyga „Neužmirštamas Vaižgantas“ bus pristatoma plačiajai visuomenei. Dalyvaus jos sudarytojas A. Pakėnas, redaktorė Dovilė Zelčiūtė, rašytojai Aliona Ruseckaitė, Danutė Marcinkevičienė, aktorė Liucija Zorūbaitė, muzikus J. Gruodžio konservatorijos auklėtiniai.

2010 metų Lietuvos valstybės atkūrimo dienos – Vasario 16-osios – renginiai Kaune

10 val.	Šv. Mišios Kauno paminklinėje Kristaus Prisikėlimo bažnyčioje.
10 val.	Šv. Mišios Kauno šv. Arkangelo Mykolo (Igulos) bažnyčioje.
11 val.	Kauno studentijos, moksleivijos bei visuomeninių organizacijų eisena nuo Kauno paminklinės Kristaus Prisikėlimo bažnyčios į Vytauto Didžiojo karo muziejaus sodelį.
11.40 val.	Varpu muzikos koncertas Vytauto Didžiojo karo muziejaus sodelyje.
12 val.	Įskilmingas minėjimas, Vyčio kryžiaus ordino vėliavos pakėlimo ceremonija, gėlių padėjimas prie paminklų Vytauto Didžiojo karo muziejaus sodelyje.
12.45 val.	Akcija Vienybės aikštėje „Gyvoji vėliava“.
13 val.	Šventinis koncertas. Dalyvauja Vaida Genytė, Liudas Mikalauskas, Evelina Sašenko, Egidijus Bavikinas.
14.30 val.	Gėlių padėjimas prie paminklų bei teatralizuotas susitikimas su istoriniais persona-

žais	Istorinės LR Prezidentūros sodelyje (Vilniaus g. 33).
14.30 val.	Mokinų chorų festivalis „Vilties daina“ Kauno valstybinėje filharmonijoje (L. Sapiegos g. 5).
15 val.	Istorinėje LR Prezidentūroje – akcija „Žvilgsnis į preitį“. J. Lingio filmas „1918 m. vasario 16-osios Akto signatarai“. Vasario 16 d. ekspozicijos lankymas nemokamas.
15 val.	Įskilmingas minėjimas – koncertas Kauno valstybiname muzikiniame teatre (Laisvės al. 91, su kvietimais).
15 val.	Tautinio meno koncertas „Ateinanti karta – Lietuvali“ Kauno kultūros centre „Tautos namai“ (Vytauto pr. 79).
16 val.	Vyčio kryžiaus ordino vėliavos nuleidimo ceremonija Vytauto Didžiojo karo muziejaus sodelyje.
16 val.	Tradiciinės parodos „Geriausias 2009 metų kūrinys“ uždarymas bei laureato paskelbimas Kauno paveikslų galerijoje (K. Doneleičio g. 16).
18.30 val.	Mišraus choro „Leliumai“ koncertas Kauno paminklinėje Kristaus Prisikėlimo bažnyčioje.

Funikulierius

Minėjimas aido

Romantinė Lietuvos vizija, kurią taip gražiai dėliojo mūsų tautos vyrai nuo vėlyvųjų viduramžių, kaip pagrindinis siekiamybės akcentas buvo jausta į šimtmečius trukusią lietuvių kovos už laisvę istoriją. Tas utopinės paveikslas piešė bebaimius didžiavirius ir nuostabias moteris – seseris, motinas, sužadėtines, žmonas, laukiančias po pergalės grįžtančių, prieš nugalėjusiu vyrų ir ant dorybių pamato statančias šalies gerovę. Išskirtine gaida skambėjo Vytauto Didžiojo galybės ir tautiškumo sureikšminimas. Strazdelio giesmių, Kristijono Doneleičio didaktikos, Antano Baranausko ir Maironio romantiskųjų vaizdinių pakylėtoji praeities intonacija išugdė tikrai daug iškilių žmonių – mokslynininkų, menininkų, valstybininkų, visuomenininkų. Jei kriterijus būtu šalies dydis ir politinė situacija, matytume, jog greta panašaus likimo tautų mūsų yra prisišlejusi su gana dideliu kraiciu, gražiu indeliu į pasaulio kultūrą. Taigi – kraujas ar amžinasis noro įrodyti hiperidealų žmogaus vaizdinį lietuvių pavidalu variklis galvoje? Sakoma, viską patikrina laikas, siūsdamas likimo išbandymus. Ką gi irodė baudžiavos ir okupacijos? Kad būna ir vienokių, ir kitokių. Idealizuotojo paveiksllo besilaikančiųjų ir mercantiliškai apsisprendusiuojų. Lietuvių ir nelietuvių, mašančių patriotiškai, išduodančių artimą savo ir gelbstinčių prieš vaikus. Laikas parodė, kad nėra vieno monolito, vienos fantastiškai gražios tautos, kuri išsiskirtę iš kitų pasaulio tautų idealiosiomis savybėmis ir anas pranoktų kokia nors regima dvasinės ir kūniškos harmonijos realizacija.

Tiesa, 1918 m. vasario 16-osios Nepriklausomybės atkūrimo aktas tapo tramplinu į beveik kanoninę Vakarų Europos valstybę. Reikia pastebėti, jog buvo eita teisinga kryptimi, milžiniškais šuoliais vejantis įtakingiausias Europos šalis. Ne tik stiprūs ūkiai, bet ir konkurenčios pradžiamokslų perpratusios įmonės, mokslo įstaigų ir kultūros plėtra žadėjo nebilogą perspektyvą. Vos per du dešimtmečius pasiekta stulbinamas valiutos stabilumas ir pirmaujančios pozicijos, ēmė kilti modernūs miestų pastatai, išpudingai plėtési diplomatinių atstovybių geografija. Ar galiausiai buvo patikėta – taip, yra Lietuva, taip, aukštoji jos siekių kartelė nesunkiai įveikta? Manau, kad buvo. Tas tikėjimas reiškėsi įvairiausiomis formomis. Pasiaukojamu valstybininkų darbu, įvairiais žygiais, įtvirtinančiais lietuvių vardą, paminklų kilimui, švietimo sureikšminimu, meno sklaida, kalbos puoselejimu. 1918 m. Lietuvių nepriklausomybės atkūrimas mūsų istorijoje buvo dinamiškiausio valstybės kūrimo etapo pradžia... Deja, tik pradžia...

Šiandien, kai nuo naujojo nepriklausomybės atkūrimo praėjo du dešimtmečiai, mėginame išvysti, ką gi pasiekėme mes, didžiavirų palikuonys ir jų idėjų tėsesiai. Kokia mūsų naujoji kultūra? Kokią duoną valgo moksłas ir menas? Kaip mūsų ūkis atrodo Europos Sąjungos narių kontekste? Kiek žmonių eitų guldyti galvą už Tėvynę? Kiek piliečių praradome emigracijos keliuose? Tai gana nemalonūs, bet atsakomi klausimai. Vienapjū ar kitaip, o išsukti uodegą galima – apklausos duomenys parodys, statistika įmanoma. Tačiau paméginkime grįžti prie nuostabiosios vizijos, kurioje lietuvių paveikslas išskyla švytėdamas gražiausiomis spalvomis. Nulupus apsauginį lako sluošnį, ima listi nesuvokiamos savybos: mafija, korupcija, prostitutacija, vaikžudys, pedofilas, narkomanas, žmogžudys, žemgrobys, smurtautojas... Ir dar dešimtys žodžių, kurie greta idealistinių vaizdiniių – dora, dragsa, teisingumas, religingumas, patriotiškumas ir pan. – atrodo kaip pasibaisėtino fantastinio filmo padarai, mutantai, kaip nežinia iš kur atkylydė siaubo pasakų personažai. Per du nepriklausomybės dešimtmečius pasiekta kloaka. Kai jau nesinori kalbēti apie jokius tautinės euforijos blyksnius, apie jokią romantizuotą viziją. Iš tiesų visas pastangos parodyti, jog būta ne tik Lietuvių, bet pirmiausia Sarmatių, didžiulės ir galingos valstybės, kuri kélé pagarbą visai Europai, dabar tėra kalbėjimas apie sapnus. Turbūt buvo. Turbūt to meto žmonės pasižymėjo ypatingomis savybėmis. Turbūt net mes jų krauso lašą esame paveldėjė. Bet visa tai – aidas laukuos, kuris galbūt vieną kitą ir gruodžia.

Vasario 16-ąją vėl paminėsime gausiais susibūrimais. Paminėsime todel, kad reikia. Kad tokia įsimintinų datų šventimo tradicija. O ką iš tiesų minime? Ar tą aidą, kuris kasmet vis mažiau suvokiamas? Kuris dar nuskamba laukais „lietuvių turime ir būt“ kaip smuiko melodija, bet ar atlikėjas žino, ką griežia? Lietuvis... Koks gražus ir malonus ausiai žodis. Kaip norėtusi, kad jų tardami dar nors retkarčiais prisimintume ir kitus žodžius, prie jo derančius. Būtų gerai – lietuviškus, būtų gerai – teigiamus, būtų gerai – teikiančius vilties...

Eriika Drungytė

Adskio krislas

Gal tik debilas nesupranta,
Ko skrido Kubilius už Atlanto,
Čia jokios paslapties –
Pasisent APMOKESTINIMO PATIRTIES.

Ansley

Autoriaus asmeninio archyvo nuotrauka

Architektas Romualdas Adomėnas buvo ką tik paleistas iš liūdnai pagarsėjusios ligoninės Vasaros gatvėje 5 Vilniuje, rūkė netoli Šv. Petro ir Pauliaus barokinio stiliaus bažnyčios ir stebėdamas palengva kylančią dūmų bangą pasijuto perregimas sau, išnykstantis tarp begalės daiktų: skraidančių voratinklių ir mašinų spalvotų formų... Stebėdamas keliis nukritusius lapus ant grindinio, pakėlė galvą ir netikėtai, vien dėl keisto batų kulniukų kaukšėjimo, kuris sujaukė nesvarumo būseną, žvilgtelėjo į artėjančią moterį su žaliais akiniais. Pyktelejo taip, kad staiga prie besiartinančios moters išpūtė cigarečių dūmus, po to dar kartą spjovė iš burnos rūkalo smarvę moteriai į veidą, plaukus.

- Nekalk vinių į grindinį, monalizaaaa...

Moteris krūptelėjo ne tik nuo išrėktų Romualdo Adomėno žodžių, tarsi kas būtų tvojęs jai su pagalve per pakaušį, bet ir nuo brutalaus, gyvuliško jos atžvilgiu poelgio. Dūmai ją įžeidė ir pažemino. Moteris pro žalias akinius trumpai

žvilgtelėjo į architekto rausvas, sei-lėtas lūpas ir nusuko veidą.

- Nepatiko, mamamija, cigare-tės dūmų kvapas ar dar kas nors? - vyptelėjo architektas.

Praeinantis žmonės į Romualdą Adomėnā pažvelgavo šiek tiek šypsodamiesi ir sutrikę: vyras su atsmauktą skrybėlę, lengvu rusvu palatu, juodais auliniais batais snekėjo su savimi žemu tembru be jokio konkretaus tiksloto, buvo kuolas, įkaltas upės tēkmėje.

Palikęs palatos draugą Petrą Mironą - jis dirbo prie nuotekų valymo, todėl, keletą metų palandžiojės po dvokiančius tunelius, ēmė vaikščioti užsimerkęs, nes nebenorėjo matyti šio bjauraus pasaulio - Romualdas Adamėnas laisvėje ne turėjo jokios motyvacijos žengti nors vieną žingsnį bet kuria aikštės kryptimi, nes dar juto palatos draugo kvėpavimą ir jo liūdno balso ai-dą prieš atsisveikinant.

Numetęs nuorūką vėl prisiminė moterį su žaliais akiniais ir pagaliau supratą: ją matė anksčiau, juk negali šiaip sau atsirasti noras prakalbinoti, sutrikdyti nepažįstamąjį, turi kuo

nors remtis. Stovėdamas ta pačia pozą pasamonės šiukslėse karštligiskai ieškojo atsakymo. Tarytum palinkęs prie konteinerio, kilnodamas popierius, polietileninius maišelius, statybines atliekas, butelius, artino pri-siminimo datą. Kol pagaliau išsitiko-nio: tai žali akiniai kalti dėl avarijos, tai žali akiniai kalti dėl vaikščiojimo su ramentais beveik metus, tai žali akiniai kalti dėl motinos netekties, kalti žali akiniai, kuriuos Romualdas Adamėnas surado ankstų vasaros ryta prie šiukslių konteine-río, ten, architektas jautė, ši, po tiek nesimatymo mėnesių sutikta moteris tada numetė akinius ant grindinio... Prakeikimaaas. Ji sugadino, pagalvojo architektas, gyvenimą... Nuo žalių akiniai, maste toliau architektas, prasi-dejo balsi Romualdo Adomėno li-gos istorija, kuri vyr. gydytojo Igorio Ovseičiko niekuo nenustebino. Tik šokiravo jį, architektą, kai gydytojas jam pabrėždavo, kad pasaulis yra kipi-nas netikėtumą, tad architektas vie-nas iš tokų likimo derinių...

Suskambėjė bažnyčios varpai Adomėnā sukrėtė. Jis vėl pamatė aikštę, kur iš privažiavusio mikro-

autobuso ēmė lipti chaki spalvos kostiumais apsirengę turistai. Adomėnas iš jų īgijo suprato, jog tai ja-ponai, tipenantys su gidu priešakyje per aikštę pro pravertas bažnyčios duris...

Staiga Romualdas Adomėnas pasiutiškai panoro pasivytį moterį, kurią įžeidė, ir padaryti jai ką nors gero. Tiesiog nusilenkti ir at-siprasyti. Atsilaupti prieš ją, ap-kabinti kelius, kad moteris jam ateistų... Už dūmų pūtimą... Už šiurkštų poelgį...

Varpai nutilo. Su ta mintimi, ne-jučia akinis sekdamas turistų grupe, jis prisiminė seniai lankytą bažnyčią, kurią kadaise, studijų metais, nuodugniai tyrinėjo: angelukai, vynuogių kekės... Nukryžiuotojo kančios išraiška...

Spontaniškai pasisuko bėgti įkandin moters su žaliais akiniais, norėdamas tik paklausti, kodėl ji karštą vasaros ryta prie šiukslių konteinerio numetė akinius, kuriuos Adomėnas neišsimiegojo, nešinas šiukslių kibiru ir galvodamas apie namo rekonstrukcijos projektą pri-sivertė pakelti ir, siaubingiausia, užsidėti juos ant nosies. Tada nepali-ko kurį laiką kankinanti kūrybinė križė. Galvojimas apie brėžinius, jų derinimą su detalaisiais miesto pla-nais, apie krūvą dokumentų, kuriuos turėjo pasirašyti valdininkai, prie-tai stoję į akistatą su „sąžine ir tei-se“, išdarkė jo vidinį pasaulį taip, kad net nepamatė, kur link, užsidė-jęs tuos nelemtus žalius akinius, va-ziuoja... Važiavo savo gyvenimo lū-zio kryptimi...

Pagaliau išsivadavęs iš sąstin-gio, plevėsuodamas palto skver-nais, jis puolė į žmonių būrį, sklaidydamasis rankomis - tarsi irtuši per vandens srovę. Adomėnui išau-go sparnai. Pajuto atgimusį tikslą sugrižti į šį pasaulį. Nuėjės iki au-tobusų žiedo, perbėgės pėsčiųjų perėją, suprato, jog orientyrų neliko... Architektas sukinėjo galvą į šalis, mažai dėmesio kreipdamas į nustebusius, išsigandusius aplinki-

nių veidus.

Netikėtai sujaukė sirena, gatve, laviruodama tarp automobilių, pralé-kę greitosios pagalbos mašina. Tai Adomėnui buvo suprantamas gyvenimo įvykis: kažkas kažkur kauna-si dėl savo gyvybės, kurią bando pa-siimti Anapustinio pasaulio sargy-biniai... Paspartino žingsnį ir, tarsi paragintas šeštojo pojūčio, pasuko nulėkusių greitosios pagalbos link. Greitai pamatė prie mūrinio pastato laiptų besibūriuojančius žmones. Adomėnas, nužvelges ant neštvu dvięjų sanitarių nėsamą moterį, su siaubu pagalvojo, kad jo išgąsdin-toji ir ši, gulinti ant neštvu - ta pati... Tai j... Jam pakarto kojas. Su-stojo kaip ibestas, suakmenėjės stebėjo užsidarančias mašinos dureles, iš léto išskirstancius žmones. Po kurio laiko jis nukėblino iki to vietus, pasukiojės galvą nevalingai iš-sitraukė cigaretę ir užsirūkė. Jo širdyje piestu stojosi abejonės, noras teisintis prieš save ir plauti savo mundurą. Ne, ne dėl jo kaltės ji par-krito... Ne... Išpūtės dūmą, vėl mes-telejo žvilgsnį į kelkraščių kampą.

Ten gulėjo akiniai. Žali. Jis pri-ejo ir pakėlė juos nuo grindinio.

Architektas sujaukė ir suinkštē-tarsi mažas šunelis, sudejava.

Tai ne tie žali akiniai, kurie bu-vo numesti prie konteinerio. O mo-teris, pargriuvusis ant šaligatvio, aki-vaizdu, buvo jo, budelio, auka... Pro šalį į Ciurlionio meno mokyklą su vaiku einantis tévas, smuiko déklo smaigaliu užkabinęs architekto skverną, pakarto Adomėno orienta-ciją. Ir jam sugrižo kadaise motinos išsakyta abejonė: o gal vaikas nu-metė tuos saulés akinius arba koks išsiblaškės vyras? Kodėl būtent mo-teris, sūnau? Tavo sužadetinė, vaikščiojusi su žaliais akiniais, jau seniai gyvena su kitu už Atlanto...

Romualdas Adamėnas kiek pa-stovėjo, paskui gatvės triukšme iš-girdės liūdną Petro Mirono balsą, kviečiantį sugrižti atgalios, apsi-sprendė: apsisuko ir nuejo bažny-cios link...

tai jis pakliuvo į didelį štormą. Trumpam nutilo.

Mes gurkšnojome kavą pasimé-gaudami, kieme, prie mūrinės kavi-nukės, ošė keli medžiai ant poliruo-to staliuko paviršiaus šokinėjo sau-lės spinduliai. Įtampa augo. Jutau, kaip nuo įsiplieskusio pasakojimo klaikumo po truputį man šiurpstā oda. Nevalingai palinkau į priekį. Jis tėsė:

- Stoviu prie šturvalo. Tamsu. Bangos, kaip supratau, apie keturis penkis metrus, pila kaip iš kibiro. Ne-žmoniškas kauksmas. Kajutėje keturi paslikli „nelegalai“, taip pat mano padėjėjas, susirges jūrlige. Mėto į šali-s. Giedu mintyse. Žinau, paleisti šturvalo negaliu, neįmanoma. Para-štaip. Plaukém. Matyt, buvau pamis-šes, kai pasiekiau Anglijos krantą. Juokiausi, kai dėjo antrankius.

Nukelta į 4 p.

Odisėjas

Iš Anglijos jis paskambino neti-ketai. Važiuoja aplankytį sūnaus Nojaus ir žmonos Kristinos. Šeima dėl nenumatyti aplinkybių atostoga-vavo Panėvėžyje pas žmonos tėvus, o jis „slifavo“ subtilų projektą kodi-niu pavadinimu: slaptai, Anglija.

Keletą mėnesių buvome nesimi-tė. Pasiilgo pokalbio su manimi. Aš irgi. Turi minty naują filmo siužetą. Galvą deda, patiks. Kažką telefonu numykiau, galvodamas ne apie jo paistalus, bet apie patį atvažiavimo faktą. Būtent taip, spontaniškai, stai-giai sudėliodamas figūras: skambutis, iš kurio veržiasi Klajūno uoslė, kelionė. Pasuka mašinos rakteli. Ir tiek ji tematė. Gyrėsi: vairuoją vis-ką, kas juda žemėje ir plaukioja jū-roje, išskyrus dangaus mechaniz-mus. Jeigu nusipirkštų kokį malūnsparnį, skraidytų. Pagyrūno žodžiai turi realaus pagindo. Dabar nusipir-

ko žalias spalvos automobilį, maus į Lietuvą per Europą „Formulės“ bo-lido greičiu...

Susitikome prie Neries, kur arkini-s tiltas. Europietiškai apšepeč, ežiu-ku kirpti plaukai, medvilniniai marš-kinėliai, juodi džinsai. Vasara. Ru-dos akys žvelgė pro akinijų stiklus. Papilnėjės. Metai. Kai sėdom į žalias spalvos automobilį, sumaišiau dure-les. Angliškame - vairas dešinėje, tad, kai lėkėme autostrada, priėspriesiai stebėjau nustebusius vairuotojų žvilgsnius. Ne kiekvienu dieną tokiomis mašinomis avantiūristai laksto Lietuvos kelias. Užsinorėjome kavos ir cigaretės dūmo. Akimirkniu jis per-sirikiavo į kitą eismo juostą. Lékė į kadaise taip mūsų mégstamą kavinu-kę prie šalikelės.

- Atmintis nesilpsta, - prisiminė šypsodamasis.

Dirbome scenos mašinistais Jau-

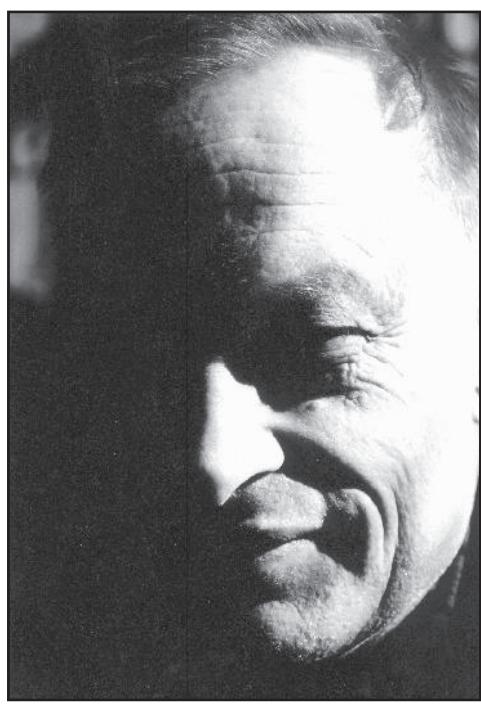
nimo teatre. Gastrolėse kartu su ak-toriais išmaišėme Lietuvos mieste-lius. Tad karčemos pakelėse, kaip oazės dykumoje, brangintinos.

Matantis toli į priekį Igudęs. Gy-venimo kraitis: trys žmonos, dvi - buvusios, viena - dar esama. Kelios jo dukros gyvena Vokietijoje. Sū-nus Nojas, kuriam penkeri, sių vasa-rą Panėvėžyje pas močiutę kartu su mama laukia permanu.

Kai orkestre grojo violončele pas Rinkevičių, dievino Malerį ir Bachą. Pabrėždavo - jie kūrė dievišką mu-ziką. Kai dirbo teatre kartu su manimi, gerbė Nekrošiaus „Dédę Vanią“. Vis kartodavo: Vania, ek, Vania... Jo idė-joms realizuoti pritrūko pinigų. Be to, trukdė ribota aplinka. Metė orkest-ram, paskui - teatrą. Konfliktais su žmonomis. Prisipirko investicinių čekilių, nekilnojamomo turto, prekiavo ukrainietiškais obuoliais Vilniaus turga-vietėse. Sugalvojo amžiaus sandėrį. Pardaves savo nekilnojamajį turą, nu-sipirkो jachą. Palangoje, Vytauto gatvėje, jo motina gyvena dviaukš-ciame name netoli Baltijos jūros, tad

jo kraujyje erdvę, sūrus jūros vanduo, laivai. Išmoko valdyti jachtą, pakelti ir nuleisti bures siaučiant vėjui. Per-spektyvus muzikantas, malamas gir-nū, sumastė gauti invalido pažymė-jimą. Logika tokia: menininkai visi kvaištelię. Gavo. Lengviau gyven-ti, kai yra atrama. Antroji žmona, au-gindama dukrą, pasiligojo nuo tokio neįprasto jo veiklos pobūdžio. Puolė į depresiją. Jai teko „prigult“ pa-latoje, kurios langai matosi iš Vasa-ros gatvės. Ji padavė pareiškimą sky-ryboms po paskutinio jo apsilankymo ligoninėje, kai šis aikšino apie jachtos kajutės sandarumą ir laivo grimzle.

Ne vien romantikos pagautas jis pirkó laivą. Jachta planavo vežioti keleivius iš vieno uosto į kitą. Bu-vusioji žmona iš nevilties paklausė, ar kapitoną jis surado. Atsakymas jau buvo paruoštas - jis ir yra jach-tos kapitonas. Moteris apsiverkė. Karta, po keleto sekmingų reisų Anglijon, į laivą jis vėl įsisodino ke-lis emigrantus nelegalus. Anglioje jų jau laukė policija. Tačiau prieš

Vlado BRAZIŪNO nuotrauka

Kornelijus PLATELIS**Juokas**

Vis didesnė mūsų dalis išeina
iš pasaulio. Vogčia. Ištušėja sąmonė.
Vis mažiau mūsų lieka sėdėti akivaizdoje,
kalbėti klausytojams, ginčytis smuklėse.
Lukštai kažin kokie, pusiau užpildyti,
kontempliuojantys savo tuštumas.
Bandydami išsiausti, patirti
kadaise svaiginusių mus pilnatvę,
daromės nebejuokingi, veikiau groteskiški.

Meile?

Ar ji dar pajėgtu sukurti vienovės iliuziją,
jei troškimai persmelktų visumą
ir miglos pripūstų ertmes? Veikiau tai būtų
lyg bandymas nusigerti
iki savęs paties. Tiesa, juokas.
Juokas akimirkai dar
įtempia raukšlėtą kevalą.

2002 03

Švytuoklė

Nuo „tik“ iki „tak“ kelias neilgas, iprastas,
bet kvapą kas kartas užgniaužia, pradėjus kristi
tarsi sūpuoklėse tarp skirtingų gyvenimų,
kuriuos taip naiviai kadaise norėjau suvienyti.

Žemiausiam taške abejonė pabunda, grybšteli,
bet išsiausti nespėjus, inercija neša į viršų,
i rampą apšviečiamą vieną dviejų paveikslų.
Laikrodis tas jau pamiršo rodyti laiką.

2005 01

Dangirutės MALECKIENĖS iliustracija

Odisėjas

Atkelta iš 3 p.

Teismas jam priteisė porą metų už nelegalią prekybą ir žmonių pervežimą. Už baudas konfiskuota jachta. Sėdo cypēn. Kalėjime originalo kalba perskaitė Šekspyrą. Parašė man laišką, kad dabar supratęs, ne tą stilių pasirinko žmonai išlaikyti. Iš kalėjimo grįžęs pagaliau išsiskyrė su antraja. Pasiliko Angliją, ten vėl įsimylėjo, kaip jis sakė, žavią, nepakartojamą, šviesiaplaukę lietuvaite. Susilaikė abu Nojaus, tačiau degantys reikalai vertė keliauti po Anglijos miestus. Klajūnui sekėsi, įvykdinti projektai teikė malonumo. Žmona trumpam su Nojumi išruko į Panevėžį, ramesnį uostą. Atsirado proga aplankysti.

Gérém po antrą puodelį kavos neskubėdami, mielai prisimindami dienas Vilniuje, kai sulaukėme perestroikos ir galėjome pa-

galiau pamatyti kino klasiką. Pasigyrė, jog Anglijoje, namų kino videotekoje, turi visą, pabrėžę, visą Felini, Bertoluci, Bergmaną, Josselianį. Aikčiojom giedrią vasaros popietę: ak, Amarkord. Ak, Fani ir Aleksandra, ak, Jausmų imperija... Paskui staiga, tiesiog taityrum šiaip sau:

– Žinai, kokį tau siužetą sugalvojau, – pažiūrėjo įdėmiai. – Būtų gerai nufilmuoti vištu ir gaidžio evoliuciją, visą, – pabrėžę, – visą gyvenimą ant mėšlyną ir „po“, ir „jame“. Konflikto užuomazga aiški? Prieštaravimai su Viešpaties Erdve! Baigtis – kosminis Kiaušinis!

Žagtelėjau.

– Nuo Felinio – į mėšlyną? – nusišypsojau. – Vėl apie pasaulio pabaigą, Odisėjau?

– O ką? – užsirūkė. – Parabolė, režisieriau, aiški. Nuo jos netoli ir antrasis mistinis Nojaus laivas, ir grakščioji Tadžmahalo šventovė, ir samurajų kovų žiaurus grožis bambukų miškuose. Dėl formos ir turinio atsiranda kova. Noras ką nors valdyti. Tenkinti ir tenkinantis, kol pelenai ant galvos pabirs... manos pa-vidal... Mėšlynas, kaip ir avilys, turi planą.

Kilimėlis prie durų

*Esu kilimėlis prie durų į kitą, gražesnį, pasaulį,
i kurį žengdama savo kojas grakščiasias valai,
pykčio purvas patogiai prilimpa prie mano
tekštūros
ir grafito dulkelėm į užmarštį byra giliai.*

*Esu kilimėlis-žaltys, kuris mėgsta rangytis,
kartais – skristi, klastingai sugundyti moka
padus
savo pirštų švelniom pagalvėlėm it rojaus
obuoliukai pabirę pas tavo vienatvės vartus.*

*Esu neskubrus kilimėlis, audėsis tyliai šešėly
daugelį saulėtų metų (sapnuos jį ne kartą
ardei),
kol pasijuto išdrikęs prie nedarinėjamų durų –
miego saldaus nebeplaks štarkštūs
priešaušrio ašutai.*

*Esu užsimiršti mokas kilimėlis, rangesis uoliai
tarsi, atrodė, kažkur, bet širdy sau žinojęs – ratu,
iš prasmių ir tikslų išsprūsti slapčia pasiruošęs
ir į save subyrėti su virtusiais dulkėm kartu.*

*Esu prašmatnus kilimėlis – tai kas, kad ne tavo,
ir kad nešioti it kailio jo negali ant peties?
Jis neaikštingas – jis tīso prie savo
sapnuojamų durų,
sielas pasmerkės vienatvei be jokios ateities.*

2004 11

Pokalbis kiniškame sode prie tvenkinio

*Tik mudu ir du senukai, žaidžiantys šachmatais
Konfucijaus šventyklos sode.*

*Sakiau: argi negražu – tie įvairiaspalviai
karpių,
pranašaujantys ilgą, sotų bei ramų gyvenimą –
ar žodžiai kokie čia tiktū? Ir tu
atsakei, kad netrukus veikiausiai būsim kur
nors kitur.*

*Ir tada daiktais ēmė slinktis iš savo kontūrų.
Mes dar bandėme gelbėti padetį, kalbą
pakreipę
i tos dienos laikraščius,*

*bet karpių su mūsų žodžiais kaulinėse lūpose
nėrė į dugną
palikdami paviršių*

*mūs atspindžiams ir šliaužikams,
raižantiems jį kaip balsai raižo tuščumą.
Ir tada sodas pavirto į nusibodusį kambarį,
mes pavirtome
i du nepirmos jaunystės gyventojus, bandančius
žodžiais pakeisti veiksmus. Ir vėl
daugiau liko nepasakyta, daugiau
pasakyta ne to.*

2008 11

Tigrė narve

*Pasaulėvaizdis suliniotas
tiksliais stačiakampiais,
mintys – šalto metalo virbai,
aistra sustingus į plieną. Stebiu
abu juos – tigrę ir narvą,
skausmą jos gelsvose akys
ir sunkų metalo lūdesį,
grakščius jos žingsnius
ir vos matomą plieno virpesį,
vieno ir kito neviltį,
vieno ir kito nelaisvę.*

Metai iš metų.

2008 09

Nekalbék garsiai, –

Ji sako, – kalbék tartum pats su savim...

*Mes išeinate pro sumuziejintų rūmų menes
i sodą,
paskui – pro vartus į pievas,
vienas kitas paukštukas purpteli iš po kojų
lyg netycia ištartas žodis.*

*Staiga ji šūkteli: many sukilė pavydas,
kuomet grožėjais tos moters veidu kamėjoje...
Bet juk ten tavo veidas, – sakau, –
tu keliauji per amžius mano širdies lopšy
anapus pavidalų,
anapus širdies,
anapus mano...*

Nekalbék garsiai, – ji sušnabžda, – aš išgirsiu...

2008 12

Taškas jau buvo kitur

*Žalia želé
cigaretės cilindre
žiebtuvėlis neveikia,
nors kažkokie garai...
žvelgi iš aukšto
i bergždžias mano pastangas
suvaldyti šią trapią proto
konstrukciją į „pasiduodu“, atsainiai
užsirūkai cigarą
vėliau mes kalbamės
prie apvalaus staliuko trise
(dar kažkoks prašalaitis)
prašau papasakoti
apie pasaulio ribas –
ar jas galima peržengti
vykstant į ten ir atgal
tu sakai: keliauau tik „i ten“
ir grįžau į tą patį tašką
kurio nebebuvo „ten pat“.*

2009 01

Liaukis blevyzgoti...

– Mielas drauge, deja, vis dar neturiu atsparos taško. Tieki metų... Atrodo, visi požymiai, gyvenimo rodikliai man palankūs: trys žmonos, vaikai, pinigų užtenka, galiu atsirasti ten, kur užsinoriu... Ir vis dėlto kažkas graužia.

– Kūrybos alkis?

Pasižiūri įdėmiai pro akių viršų.

– Taip. Gero orkestro forte trūksta, – atsakė stodamas. Paskui grįžo prie filmo siužeto. – Minti daviau. Mąstyk. Taigi...

*Atskaitė už kavą. Paliko arbatpinigį,
kaip išprasta Europoje. Aš prie tokiių gestų nepripratęs...*

Ruošėmės važiuoti į Panevėžį pro Ukmergę. Mane išleis autobusų stotyje. Kažkas liko neišsakyta. Tarsi supratęs:

– Mažai bendraujam. Paskambinsiu iš Pa-

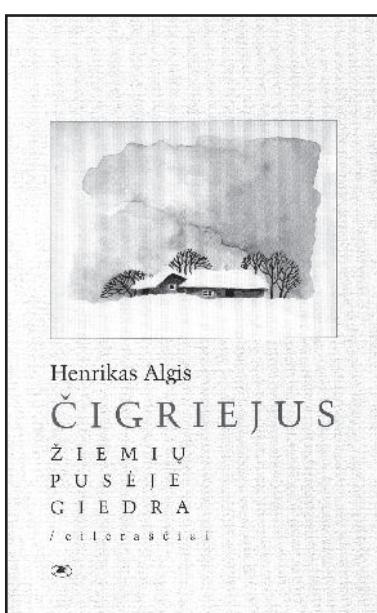
langos... Autostradoje stebėjau nutolstantį žalias spalvos automobilį, greitai išsiliejantį į pakelės panoramą ir išnykstantį plevenančiame horizonte.

Pakeliui į sodą ant skardžio

Dalia MARKAVIČIENĖ

Anot Immanuelio Kanto, nors daiktai savaimė ir nepažinčiai, kai kurie pagauna, patraukia ir iklampina vien jau išore. Devintoji Henriko Algio Čigriejaus eilėraščių knyga „Žiemų pusėje giedra“* – vienas tokį daiktų, nes knygai apipavidalinti panaudotos paties autorius akvarelės beveik hipnotizuojant subtilumu. Tad negali jos neatsiversti. Sa-kykime, iš pradžių tik norėdamas suprasti, kodėl staiga poetas (prozininkas ir vertėjas) taip drastiškai sulaužė plunksnų. Nors intriga trunka neilgai – tenorėta viso labo pasitikrinanti. Darsyk įsitikinti. „Pasauliu ne galas“ (p. 7) – dangus, kaip populiaroje pasakoje, negriūva. Tačiau tik todėl, kad „plunksna ir vėlei / ant (...) stalo“ (p. 7). O jeigu būtų buvę kitaip?.. Tik vienas Dievas žino. Kaip jis težino, jog būti kitaip net ir negalėjo. Kadangi rašyti poeziją, anot lingvistinio pasaulio poeziuje tyrinėtojo Skirmanto Valento, ne nuodėmė ir sekmodieniais. Tiksliau, poetai tiesiog negali nerašyti. Tad, nors pirmasis eilėraštis, pateisinantis/iteisinantis knygos atsiradimą, naujų horizontų ir neatveria, pamalonina giedrumu. Ir vedasi pasiklaustyti „minorinės tercijos“. Aisku, guosdamas, jog mažorinė beveik dvigubai ilgesnė. Nors vėliau netrunki įsitikinti, jog aukštaitiško graudumo, kuris, „jei tik širdži turi, tai tą širdį / smarkiai suspaudžia“ (p. 27) ir ten netrūksta.

Vis dėlto pradėti reikėt nuo Donelaičio. Tačiau ne dėl to, kad knygos viršelio atlanke ji mini Jonas Strielkūnas. Tiesiog Donelaitis tekstuose ryškus ir iškilus tarsi pamincklas. H. A. Čigriejus ne tik nesistengia jo kuo nors pridengti, o atvirkšciai – eksplikuoja. Tarsi neginčytinė priuvalmą. Arba bent jau vieną esmingiausią savo kūrybos bruozą. Argi ne donelaitiškai skamba kad ir pirmojo pirmojo (neskaitant ano, apie plunksnos laužymą) eilėraščio eilutė: „Gal, obelie, jau pabluðai tu? Šitaip žydėti?“ (p. 11). O ką kalbėti, kai išėjęs pasivaikščioti sutinki „lapiną su švarkeliu nudėvėtu“ (p. 15), vanagą, visai be švarkelio, ar „lapes, pelédas bei šarkas“ (p. 20). Tad pamažu įpranti nesistebeti, jei doneleitiskam ritmui ir rimui išlaikyti pažymyns (gana dažnai – ivardžiuotinės formos būdvardis) sakinyje eina prieš pažymimą žodį. Arba vienas tekstas sueiliuotas iš pusiau „per-

laužtų“ beveik taisyklingo hegza-metro eilučių:

*Ir kregždės – tai jos kitados
Ant senelio kepurės juokavo –
Nagi dabar, kai jau pusė birželio,
Vėl jau kažką sumanė – – –*

(p. 48).

H. A. Čigriejaus „Grįžtanti sau-lė“ (p. 44.), viena iš kelių (ir bene išmoningiausia) Donelaičio parodių, galiausiai sugildo *memento more*, nors idėta ne i „Minorinę“, o i „Mažorinę terciją“. Kadangi H. A. Čigriejus išskirkia gebėjimu viename sutalpinti daug. Tai galima padavinti čigriejkajai harmonija: ir žaismanga ironija, ir sveikas kaimietiškas humoras, ir nesumeluotas, subtilus graudumas. Jausmas, kad nuo švytėjimo skauda. Nuo akinančio švytėjimo būties tikrumo.

Laikantis šiokios tokios sekos, nevalia nepaminėti, jog tekstai inkru-stuoti ir brangakmeniais (kartais – transformuotais) iš neišsenkančio tautosakos lobyno. Gražu pažiūrėti, „kaip zuikiai pypkėm dūduoja!“ (tautosakoje – tik pirtį kūrena), o „vidurnakčio moterys už langų“ (p. 84) ar tik nebus laumės?..

Tačiau „I Žarėnus miškais nuo Šiaulių“ (p. 35) pirmasis pamėgo ke liauti Maironis, o per šienapjūtę du-ris atvėrusioje ilgausiu mokykloje, kai „kiškį kiškio kai / mokos tik mokos iš elementorių“ (p. 56), pirmajam, regis, pasitaikė proga apsilankyti Kostui Kubilinskui.

Dar daug ką Žiemų pusėje sutiki- si: seną hidalgą (p. 36), elgetą Andrių (p. 28), Kantą, Krévę, Biliūną,

Sruogą (p. 50) ir netgi ne vieną Nyčę (p. 43). Epigrafuose – Zobarskų Verba. Kartais, įtempęs klausą, ro-dos, girdi beveik Strazdą ar Baranauską, Vaižgantą ar Valančių. Jeigu Erlickas populiarus autorius bei personažus iš visų *pasviečių* susikviečia, kuo už jį prastesnis H. A. Čigrie-jus?! Tuo labiau kad kartais jo svečiai atkunta – tampa net šiek tiek guvesni nei namie. Kita vertus, pažystamų draugija nėra betikslė – pada-da prisijaukinti erdvę. Padaro ją ne bauginančia nežinia, o tuo, kas paprasta ir išprasta.

Ilgai jaukintis H. A. Čigriejui ne labai ir reikia. Juk visa, kas iškalbama, – *kasdienybė*, jos *estetika*. Nors sujungtos šios savykos jokiui būdu neleistų autorius priskirti post(post)modernistams – maišto prieš tradicijas né su žiburiu nerasi. Originalumo, autentiško kalbėjimo siekia kiekvienas kūrėjas. Vis dėlto H. A. Čigriejaus kūryboje kur kas viršesnis universalumo siekis. Sie-kis kalbėti kartais net iki blizgesio švaria kalba, suprantama visiems, apie kuriuos rašoma. Kad jems, kai mynams ir pažiūstamiems iš aukštai-tiško kaimo, tekstai – kaip savi marškiniai – būtų kuo arčiau kūno ir *dū-šios*. Ne dėl ko kito įpinama ir aukštaitiškos šnekto. Pavyzdžiu, įvar-džių formų „asai“, „ašen“, „tokiuo“, nors nevengiamai ir kokios eilutės lotyniškai, latviškai ar dar kitaip. Vis dėlto ne tiek kultūra, kiek archaika dvelkiančiuose tekstuose tie sponta-niški svetimų kalbų proveržiai lyg ir neįauga į eilėraščio visumą, neat-rodo nepajudinami. Kaip ir šiuolai-kiškumą liudijantys leksikos vienetai „rafiniuotas“, „fobijos“, „demok-ratai“, „materialistai“, „vulgarieji“ ir kt. Mat kaimie, kurio kasdienybės vaizdai atliepia poeto jaunesnas (arba atvirkščiai), – savas tempas. Sa-vas ritmas, kurio žmogus nepajėgus pakeisti ar sutrikdyti, kuris gena pirmyn jū ir jo gyvenimą. Arba tik gy-venimui vadinamą laiką. Tik kaimie, neatskiriamame nuo gamtos, įmanoma ne tik stebėti, bet ir pastebėti metų laikų kaitą, tiktais kaimo žmonių kasdienybėje ta kaita tobulai atkar-tojama. Tad ne veltui eilėraščiuose minimi mėnesių pavadinimai. Kai kurie – net po keletą kartų. Dažniausiai – gegužis (vartojoama būtent vy-riškoji forma), kovas ir rugpjūtis. Tiksliau – pavasaris ir vasaros pa-baiga, nes pavasarį paukščiai sugriž-ta, o rudenį išskrenda. Tas periodiš-kumas sukuria žmogaus būties kaip

kelionės įvaizdį. Todėl sparnuočių eilėraščiuose apstu: kuos, kranklių, gandrū, žvirblių, vanagų, paukštva-nagių, maitvanagių, erelių, gegučių, balandžių, pelėdų, šarkų, varnų, žuvėdrų, sakalų, gulbių, zylų, kregždžių, garnių, gandrū, juodvar-nių, varnėnų, kielų, suopų, nendrių lingių, gervių, gaidžių ar netgi be-vardžių. Beje, pastarųjų daugiausia.

Kuri laiką be didesnio maudulio iš obels žūri, „kaip nubėga / Tas, kurs ką tik čia buvo“ (p. 55). Paklaustas, kas jis, atsako: „Kas aš? Aš tai aš“ (p. 15). Personifikotas laikas. Tačiau pamažu pradeda smelktis žinojimas, kad vasaros vė-jų jau nepavysi – „kažkas nusidžio-vė keliai“ (p. 25). Tiesa, yra „minkštų šunkeliukų“ (p. 24). Tačiau prie-jų rimti virai tik šaudo vienas kitą. Iš pradžių tiktais „smaukšt praėjimo tokai botagėlis – // Nepasakysi, kad baisiai skaudžiai“ (p. 54), o vė-liau praenantis laikas virsta šumi-mi, „niekas kurio nesugauna, kamaroj kurio neuždaro, / Kurs gyvą tau širdį po obelia balta / Plėšo į éda“ (p. 13). Gyvenimas trunka tik vieną pasivaikščiojimą po sodžių – praėjimą „pro suodiną kalvę ir pa-siną kalvi, / Bet kalvienės skalbi-nius baltus (...)“ (p. 26). Arba vieną žvilgsnį nuo stogo, kai tarsi kaleidoskopas pro akis praplaukia aukš-taitiško kaimo vaizdai. Todėl kartais ima ir prasiveržia trapaus laiki-numo sukeltas skausmas: „O po ko-jom tai vis pasiučiau svetimėjanti žemė / Ir ašarojantys viržiai“ (p. 19). Gailu paliki viską – netgi durna-rope, bet artėja „kelionių kelionė, / Ta keista, ta, kuri paskutinį jau kar-tą – – –“ (p. 21). Garsiai apie ją kalbėti nereikia – užtenka subtilių užuominų. Pavyzdžiu, rugpjūtį pa-vadinti „rudens priemene“ (p. 23). Ir užsiminti, kad jau brékšta, tai aukštaičių tarmėse, visai kitaip nei žemaičių, reiškia „temsta“. O kai temsta, „mirkteli man dar ir vėl vie-nas draugas – / Nežinojimas toks – jis patsai iš baugiu, / Tik jo akys nebaugios“ (p. 23). Galiausiai ateina metas išskristi paukščiais – „jau išprašomom gervėm – – –“ (p. 75). Arba su paukščiais. Visą laiką bu-vusiais šalia, gyvenusiais kaimynystėje ir tapusiais tarpininkais tarp šiapusybės ir anapusybės. Tiesiog pajunti, jog tavimi „šiurpiai domis / vienas draugiškas vakaro suopis“ (p. 47). Ir kažin ar jau spėsi su „mė-nuliais kaimiečiais“ (bene gražiau-sias palyginimas visoje knygoje) pasvarstyti „apie vieškelį pro gy-venimą“ (p. 61). Nes šis bemat par-veda ten, iš kur esi atėjės, – i „sodą ant skardžio“ (p. 76). Kur daug ką

esi palikės, kur tavęs „laukia, / Ne-sulaukdamas bais nekantrauja“ (p. 76). Ir tik ten, tame rojuje, „kaip teisybės šaknis, kaip gyvybės šak-nis ir kaip upė – / toks ten gyveni-mas“ (p. 76). Prie baltom staltiesėm užtestų stalų „mūsų žmonės visi, iš tolybių visų susibègę, / Juoks is retrukus iš turtų pasaulio cionai ir iš sostų“ (p. 97). Vis dėlto šiapusybė ir anapusybė nėra atskirta nei du-rų, nei slenkscių:

Tie, kurių jau nebér, visgi vaikšto labai netoliiese, (...) Permatyt gali kiauriai, o pėdelių į sniegą Iminti nemoka.

(p. 88)

Tad mirtis prisijaukina ir yra pri-jaukinama. Visalaik rimtai kalbėti apie ją neiseina. Bet ne tik todėl, kad „kartais žmogus iš mirties išsoka“ (p. 66), o pradėjė „svarstyti apie gar-bę ir mirti – / Dar galit numirti, / Kas baisiai nesveika“ (p. 29). Tiesiog mirtis gali būti pernelyg graži:

*Tas žargas po debesiu baltu,
Baltas ir pats – baltas baltas.
Juo ir išjosim visi, naktj žvaigždei
Ar vidudieni žiedui krentant.*

(p. 30)

Tik žmogus mąsto, svarsto, abejoja, o gamta harmoningai gyvena: „O gandras labai virtuoziškai sklen-džia, / Už kepurų – galvosūkių mū-sų – užkliūva. // Ir drimba iš juoko“ (p. 59).

Kai H. A. Čigriejaus knyga pagaliau iš savęs išleidžia ir paleidžia, lieka giedra. Ir dvejopas išpūdis. Viena vertus, yra tikrai originalios ir stiprios poetikos. Tačiau, kita vertus, vis dėlto ne tiek, kiek norėtusi, nes vietoje aukštaitiško graudumo aptiki banalaus sentimentalumo ar sentimentalalus graudenimosi visai nesinorėtų. Kaip ir pernelyg nugyventų patarlių ar kitų liaudiškų posakių. Tegu ir visomis išgalėmis sie-kiant išgirsti autentišką kaimo kalbą. Balzamuoti gryną gintajį žodį. Gal kai kurių tekstų vertėjo tiesiog atsakyt? Kad ir kaip ten būtų, vi-sai neteisus tas, kuris pirmasis pa-skelbė, jog persirite per penkiasde-šimt né vienas poetas geros poezi-jos jau neparašo. Kai niekas negena į tolį, yra laiko smelktis į gylį. At-gauti tikrąjį regėjimą – gebėjimą ne tik žūrėti, bet ir matyti.

*Henrikas Algis Čigrijus, *Žiemų pusėje giedra*. – Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2009.

Pri(si)minimai apie klasiką

XIX a. Vienos teatro riteris Ferdinandas Raimundas

Raminta GAMZIUAKAITĖ-MAŽIULIENĖ

Artejant Naujiesiems metams koncertu salėse tradiciškai skamba Johanno Strausso valsai, o muzikiniuose teatruse Vienos atmosferą skleidžia klasikinės operetės. Tačiau XVIII a. pabaigoje ir pirmaisiais XIX a. dešimtmeciais Vienoje būta ir visai kitokio teatro, tas laikotarpis – tai austrių teatro aukso amžius. Greta reprezentacinio *Burgtheater* savo vietą surado priemiesčio teatras (*Vorstadttheater*), o Jame klestėjo Vie-

nos liaudiškoji komedija. Kilminga publika dažniausiai lankydamosi operoje, o pa-prasti miestelėnai mieliau rinkosi grubokus linksmus vaidinimus, kuriuose atpažindavo savo pačių gyvenimų situacijas, gir-dėjo skambant savą vienišką dialekta, gal-e davė pasijuokti iš gudruolių apmulkintų primitivokų personažų. Tai buvo būsimojo savito austrių teatro ištakos, o ypatingas jis dėl to, kad Jame visais laikais viespata-vo pasakiška fantastika, suformavusi ori-ginalų stebuklinį vaidinimą (*Zauberspiel*) žanrą, sujungusį barokinio teatro bruozus ir liaudišką komedijos tradiciją.

Aktorius ir dramaturgo Ferdinando Raimundo nuopelnas yra tas, kad savo ko-

medijinėse pasakose jis ne tik sutaurino liaudišką komediją, atsisakydamas publikos juokinimo bet kokia kaina, bet ir su-davinio ši žanrą. Gal ir pats veikalų žanris apibrėžimas téra formalus, nes mel-an-cholija ir netgi tragiški atspalviai rodo, kad nuo komedijos žanro autorius tolsta, nors laikomas vienu ryškiausiu to meto austrių humoristu. Jis neabejotinai pagilina komedijos žanrines galimybes, sukurdamas sudėtingų bei prieštarinę charakterių, atsi-sakydamas komedijai būdingą stereotipą bei įprastų fabulos schemų.

Iš Vienos kilus neturtingų ir anksti pra-rastų tėvų sūnų pavilioja teatras. Is pradžių jis suartėja su tuo metu populiaromis kla-jojančiomis trupėmis, ten įgyja aktoriui ir dramaturgui būtiną patyrimą, nors klapoj-nių po Vengriją metais pjesi rašyti dar neketina. Nu 1814 m. Raimundas jau sostenė vaidina Leopoldstadtą trupėje, 1821-aisiais pasirašo kontraktą desimčiai metų. Netrukus sėkminges pasirodantis aktoriui – jau teatro direktoriui ir režisieriu.

Nukelta į 6 p.

XIX a. Vienos teatro riteris Ferdinandas Raimundas

Atkelta iš 5 p.

Pastebėjės, kad teatro repertuaras skurdokas, imasi rašyti pjeses. 1823 m. įvykusiam benefisui parašo komediją „Barometrų meistras stebuklingoje saloje“ ir suvaidina barometrų meistrą Bartolomėjų Kvekzilberį (*Quecksilber* – vok. gyvusidabris). Pradžioje slėpės savo autorystę, pa- sisekimo paskatintas Raimundas po trečio spektaklio prisipažista esąs pjescés autorius. Tačiau teatre pavydo bei intrig būta visada – apkaltintas plagiati Raimundas rašo naują komediją „Dvasių valdovas deimantas“ (1824), kurioje atlieka tarto Floriano Vašblau (*Waschblau* – vok. mėlis, melsvė) vaidmenį ir vėl su- laukia didelio pasiekimo. Jau pavadinimai rodo, kad tai stebuklinės pasakos – stebuklinga sala, dvasių valdovas, o muzikiniai intarpai lemia jų priskyrinė ypatingam „singspiel“ žanrui, iš kurio radosi ir W. A. Mozarto „Užburtoji fleita“.

Padrąsintas pripažinimo, Rai- mundas ryžtingiai ieško savo ke- liu, plečia komedijos diapazoną. Nors komiškų ar tiesiog juokinan- cių epizodų neatsisako, laiko juos kompromisiniais – tai reveransas publikai, kuri ipratusi teatre būti juokinama. Naujų savo kūrinį „Mer- gaitė iš fėjų pasaulio, arba Valstietis milijonierius“ (1826) jis pavadina originalia burtų pasaka. Tai, kad vie- name kūrinyje iš tikrųjų yra du siu- žetai ir dvi pasakos, gal ir nebūtų didelis pasiekimas kompozicijos sri- tyje, bet didžiulis pasiekimas su manymą pateisina. Pjesė buvo su- vaidinta daugiau nei šimtą kartų iš eilės ir peržengė Austrijos ribas, bu- vo statoma Prahos, Berlyno, Drez- deno, Hamburgo teatrueose.

F. Raimundo karjeros viršukalnė – drama „Alpių karalius ir Mi- zantropas“ (1828). Tačiau asmeni- nis gyvenimas sensacingo pripaži- nimo sulaukusiam autorui ir aktoriui nebuvo sekmingas. Jo vedy- boms su mylimaja Toni Wagner pa- syprišino merginos tévai, o santuo- ka su aktore Louise Gleich tetruko dvejus metus, kûrėjo dvasinė bûse- na šiuo laikotarpiu artima depresi- jai. Raimundas vis dėlto ryžtas su- sieti savo likimą su Toni, jų neite- sinta santuoka trunka iki ankstyvos kûrėjo mirties, bet sunku pasakyti, ar ji buvo laiminga – išsaugoti har- moningus santykius galėjo trukdyti melancholiška Raimundo prigim- tis, jo nuolat jaučiamama mirties bai- mė ir kitokios fobijos.

Tolesnis Raimundo dramaturgo likimas klostesi ne taip palankiai, naujos jo pjescés – „Magiškas Moi- zazuro prakeikimas“ (1827), „Surakinta fantazija“ (1827) – netenkino nei publikos, nei kritikos. Autorius akivaizdžiai tolsta nuo liaudiškos komedijos kanonų, atsisako lėkštoto buitiskumo, siekia ijdėti į komediją prasmingesnį turinį, bet tokiomis ino- vacijomis Vienos publika dar nepa- sirošusi, nauja Raimundo pjescė „Nelaimingoji karūna, arba Karalius be karalystės, herojus be herojiskumo, grožis be jaunystės“ (1829) žiūrovų nebuvu suprasta, o aktorius ir dramaturgas priverstas palikti Leo- poldstadtą teatrą. Nusivylęs Vienos publika ir kritikais, naujų kontraktų jis nepasirašo, gastroliuoja Prahoje, Miunchene, Hamburge, Berlyne, vi- sur sulaukia pripažinimo. Vokiečių kritikai netgi priekaištauja Vienai,

nesugebėjusiai įvertinti „paties di- džiausio komiko“.

Paskutinis Raimundo talento blykstelėjimas – jo pjese „Švaistytojas“ (1834), kurios premjera įvyko Vienos Josephstadtā teatre. Joje Raimundas suvaidino tarną Valen- tiną – vieną geriausią savo vaidme- nių. Nuo teatrinių veiklos pradžios iki pat ankstyvos mirties Raimundą įkvėpė ir nuolat lydėjo tvirtas, tiesiog fanatiškas tikėjimas menu. Jis pasižymėjo ne tik talentu, bet ir ne- paprastu darbštumu, tačiau jautėsi nesuprastas meninės Vienos visuomenės. Nuolatinė įtampa lémė psi- chikos nestabilumą, vedė prie minčių apie savižudybę, kurios penkatajame gyvenimo dešimtmetyje virto realybė – persekiojimo manijos kan- kinamas kûrėjas pasitraukė iš gyvenimo savo valia.

Debiutinėse pjescés Raimundas dar naudojasi iš kitų autorų kūrinių paimtomis fabulomis ir jas savitai perdirba, vėliau kuria tik originalias fabulas, padedančias autorui įgy- vendinti savo siekimą Vienos liau- diškajai komedijai suteikti daugiau prasmingumo. Raimundo stebuklinės pasakos priklauso įvairiems žan- ram: ankstyvosios pjescés vertintinos kaip parodijinės stebuklų komedijos („Barometrų meistras“, „Dvasių valdovo briliantas“), o vė- lesnės labiau linksta į moralinės komedijos pusę („Alpių karalius“, „Švaistytojas“), nes siekia auklėti bei tobulinti žiūrovą, nesulauskios pripažinimo („Surakinta fantazija“, „Pražūtingoji karūna“) sudaro atski- rą grupę, jų žanrą pats autorius pa- vadino „komiškai rimtu“ arba „komiškai tragišku“. Toks derinys var- gu ar gali būti sėkmės prielaida, to- dėl telieka spėlioti, ar atsisakės save spraussti į komedijos rėmus Raimundas būtų sukūrės tobulesnių kūrinių. Aktoriaus komiko amplua, atrodo, susiaurino Raimundo dramaturo galimybes, apsiribojimas komedijos žanru neleido visiškai išsiskleisti jo talentui.

Parodijinio tipo stebuklinėse pjescés labai svarbus „vieniškasis“ koloritas, nerūpestingas karnavališ- kas juokas, personažai išdaigininkai, šmaiščiomis replikomis bei triukais linksmintys žiūrovus. Tai bu- vo patikimas būdas užkariauti kuo platesnė Vienos publika, bet auto- riui liaudies komedijos formatas trukdė nuo išorinio veiksmo persi- kelti į žmogaus vidų. Ši tendencija pastebima jau „Barometrų meistras“, o pasakoje apie Dvasių valdovo bri- liantdar labiau sustiprėja. Kom- edijos herojus – mago sūnus Eduardas, ieškantis tévo testamentu jam palikytų nesuskaičiuojamų turtų. Moralinė prasmė – ne turtas teikia lai- mę, tačiau prie šios paprastos tiesos herojus eina sudétingu keliu ir, kaip dažnai būna pasakose, susiduria su tiesiog neįveikiamomis kliūtimis (stichijos, drakonai, gražuolių kerai ir pan.), bet nesitraukia, kol pagaliu patenka į Longimano karalystę ir pasiekia kalno viršūnę, ant kurios stovi valdovo rūmai. Nors herojus išsiruoše ieškoti turtų, kovojant su priešiškomis jégomis ir su pačiu sa- vimi, jo vertybės keičiasi, Eduardas taurėja, moraliai tobulėja, jis pakyla aukščiau žemiško pasaulio tarsi nepasiekiamose aukštynbėse stovintys Longimano rūmai. Stebuklingi pasikeitimai, kiti pasakai būdingi elementai įgyja simbolinės prasmės

ir padeda herojui suvokti, kad tikrosios vertybės – tiesa, ištikimybė, meilė. Eduardas jau nebéra tradicinės iši- mylėjės komedijinės fabulos herojus, kuris, nuovokaus tarno padeda- mas, stengiasi pergudrauti šykštū tė- vą ar globėją. Tai jaunuolis, siekian- tis aukštų moralinių vertybų, todėl, kaip ir turi būti pasakoje, jo siekius apvainikuja laiminga pabaiga. Komiška stichija atsitraukia į antrą pla- ną, pirmą kartą komedijoje pasiro- do alegorinių paveikslų (Viltis, Ke- turi Metų Laikai, Zodiako Ženklai).

Iš sąlygiškos stebuklings salos ar už debesų esančios Dvasių val- dovo rūmų sferos autorius persike- lia į žemę, pasakodamas apie valstietių milijonierių. Šios komedijos herojus Fortunatas Vurcelis (*Wurzel* – vok. šaknis), valstietis iš Al- pių regiono, kaip tik nuo savo šaknų ir atitruksta, susigundydamas di- džiuliais turtais, kuriuos jam pasiūlo Pavydas – alegorinės figūros vis drąsiau žengia į Raimundo kom- edijas. Turto skonis kartus tiesiogine prasme, nes Pavydas auksinius duktatus paslėpē karčiuose obuo- liuose, kuriuos valstiečiui tenka krimsti. Iprastinės veiklos stokojanti, pasyvi egzistencija lemia tai, kad Vurcelis praranda ne tik sveikatą, bet ir žmogiškumą. Pagaliau supratės, kad už praturtėjimą sumokėjo per didelę kainą, personažas atsisa- ko karčios dovanos, ir Pavydas su- grąžina ji į ankstesnę būseną. Kai susikūrėnės vargšas senukas, kla- jodamas takais dainuoja liūdną dai- ną, jam atsiveria aukštėsnė gyveni- mo prasmė, ateina suvokimas, kad turtais, tariama didybė, tuščia gar- bė – tik pelenai. Nuo moralizuojan- mosios komedijos šis pasakojimas skiriasi tuo, kad ne stebuklings galios lemia personažo pasikeitimą, – metamorfozę Fortunatas Vurcelis skaudžiai išgyvena pats, pažin- das gyvenimą ir save.

Alegoriinių personažų pamégimas Raimundo pjescés suartina su baro- ko teatru, bet tai nėra tiesioginai skoliniai. Barokinės alegorijos daž- nai sausos, didaktinės arba dekoratyvinės (operose). Raimundo alegorijos gyvos, verčiančios pamirštį, kad tai tik žmogaus savybių personifi- kacija – Vurcelio atsišveikinimas su Jaunyste ir jo susitikimas su Senat- ve visada padarydavo didžiulių išpu- di Vienos žiūrovams. Komedijose pasirodančios alegorijos, be viso kit- to, turi gilias folklorines šaknis, tai gerai matyti dramatiškose Vasaros ir Žiemos, Dvasios ir Kūno, Vyno ir Vandens dvikovose, taip pat pjesc- je apie Dvasių valdovą pavaizduo- tuose Metų Laikų ginčuose arba Zodiako Ženklų nesutarimuose. Humo- ras, šmaikščios replikos suteikia alegorijoms gyvybę, priartina jas prie žemės ir gelbsti nuo sausos didakti- kos. Jaunystė ir Senatvė – Vurcelio alegorinės antrininkės, padedančios atskleisti jo vidinių pasaulių. Kai alegorijos vis labiau įgyja žmogišką pa- vidala, alegorija tampa pats Vurce- lis, ir tai jau leidžia kalbėti apie vyksmo simboliškumą. Finale svar- bu vaidmenį vaidina Pasitenkini- mas, ir nuo šios alegorijos aiškinimo labai priklauso visos pjescés ir jos personažo interpretacija. Šioje Rai- mundo komedijoje pavaizduota si- tuacija susijusi su XVIII a. paskutinėmis dešimtmeciais Europą ap- emusiu finansiniu ažiotažu bei atsi- radusiomis sąlygomis staiga pasaki-

šai praturtėti. Tačiau netrukus už- griuvo finansinė krizė, infliacija, nuvoriš bankrotai. Ar pavaizduo- ta situacija mums nieko neprime- na? Tai labai pamokanti pjese, tik kad naujai praturtėjusieji arba bet kokia kaina siekiantieji turtų tik- riausiai neskaitys nei Raimundo, nei šio rašinio...

Dvigubas aptariamosios pjescés pavadinimas nurodo į tai, kad joje sujungtos dvi fabulos – fantazija Raimundą nuolat traukia pasinerti į dvasių bei fėjų pasaulį, taigi, nors Mergelė priversta gyventi žemėje tarp žmonių, ji vis dėlto atėjo į fėjų pasaulio, yra prasikaltusios ir už pui- kybę prakeiktos fėjos Lacrimosos duktė. Užsirūtinusi Dvasių valdo- vė reikalauja, kad fėjos duktė patir- tų nusizeminimą ir skurdą bei ište- kėtų už paprasto vaikino. Tokia kal- tės atpirkimo kaina, ir kai fėjos duktė apsigyvena su žmonėmis, nutie- siamas tiltas tarp dvasių ir žmogiš- kų būtybių pasaulių. Formaliai siūlytus jungia tai, kad Lotchen yra Vurcelio įdukra, bet giluminis ry- šys – turto motyvas. Tik atsisakės turto jaunas žvejys, Lotchen suža- dėtinis, gali gauti jos ranką, o fėja Lacrimosa paruošia jiems vestuvi- ne dovaną – nuolatinę sėkmę žūlk- laujant. Pamiršę godumą Vurcelis vėl tampa laimingu valstiečiu, ne- didelės sodybos savininku, o jaunie- ji gali džiaugtis žuvę pilnu tinklu ir nebijočių nepriteklių. Vurceliu dva- sios ramybę dovanajo Pasitenkini- mas, privertęs tekėti pykčio ir blo- gio užmaršties šaltinių. Bet ir toliau reikia nuolatinį personažo pastan- gų, siekiant išsaugoti savo naujają „as“, nes kitaip šaltinis gali išdžiūti. Taigi skamba tiesiog faustiška am- žinė ir nepalaujamo kuriamojo dar- bo tema, net jei tai tik kukli valstie- cio veikla ar žvejyba.

Kai kurie Raimundo amžinin- kai, pjescių autoriai smerkė nedora- užgyventus turtus, bet palankiai vaizdavo sažiningai praturtėjusiu- sius. Raimundo požiūris kitoks, ar- timas romantikų nuostatomis – auk- sas, brangakmeniai ir visa, kas aso- cijuojasi su turtu, vienareikšmiškai vertinama kaip blogio šaltinis, kaip destruktyviai asmenybę veikianti galia. Dėl kategoriskai neigiamo požiūrio į turtą transformuojaama ir stebuklinė pasaka, nes jos iprasti- nė schema suardoma. Kai folklorinėje pasakoje įveikiamos visos kliū- tys, jos herojų dažniausiai laukia laimę ir turtai, o Raimundo turtais susigundę herojai po patirtų sukré- timų lieka prie karčios išvados: už pinigus nenusipirksi nei jaunystės, nei gyvenimo, nei laimės.

XIX a. pradžios Austrijoje, ki- taip nei kitose Europos šalyse, ne- buvo stiprios ir grynos romantiz- mo srovės, bet romantizmo atbal- sius esama. Greta jau minėto turto motyvo romantizmo estetikoje itin populiari antrininko figūra. Antri- ninko fenomenas labai svarbu vaidmenį gauna Raimundo kom- edijoje „Alpių karalius ir Mizantropas“. Tai gana sudėtinga fabula pa- sižymintis kūrinys, tame vėl, kaip būdinga Raimundui, dvasių ir žmonių pasauliai nėra vienas nuo kito griežtai atriboti. Veikalą pa- gilina visų laikų literatūrose aptinkama mizantropijos tema. Antikinis Timonas Aténietis XVI a. atkeliauja į Shakespare'o dramą, XVII a. Moliere'as parašo komediją „Mizan- tropas“, nesvetima ši tema ir XVIII a. kūrėjui Goldoniui, neapykanta žmonijai tragizmo žyme paženklina romantinį Byrono Manfredą jau XIX a. Nesunku spėti, kad toji ben- dražmogiška problematika, kei- čiantis epochoms ir stiliams, įgyja skirtinę pavidalų, tad ir Raimundas, remdamasis nacionaline aust- rų teatro tradicija, pasiūlo origina- lų amžinosis problemos variantą, jo paties pavadintą „Original- Zauberspiel“ (originalus stebuklinis vaidinimas). Pjesėje-pasakoje visai paprasta ledinių rūmų viršu- kalnėje suvesti draugėn valdovą, Alpių karalių Astragalus ir turin- gą sodybos savininką Rapelkopfą (*Rappel* – vok. šnek. pamisimas; *Kopf* – vok. galva), apimtą mizan- tropijos. Tai naujos kartos mizan- tropas, jei palygintume su Shakes- peare'o ar Moliere'o analogiškos būsenos personažais, kurių neapy- kanta žmonėms nulemta susidūri- mu su pragmatiška, antihumanis- ka, neteisinga visuomenė. Molie- re'o Alcestą netgi galima laikyti teigiamu herojumi (klasicizmo pot- etikai būdingas griežtas skirstymas į teigiamus ir neigiamus charakte- rius). Patirta neteisybė verčia į pro- testuoti, maištauti ir, nieko negali- int pakeisti, svajoti apie pabėgi- mą nuo visuomenės. Paradoksalu, bet Alcesto mizantropija gimsta iš meilės žmonėms, noro matyti juos geresnius, tobulesnius. Byromo Manfredas, kuriam paklūsta dva- sios, yra vadinamojo „pasaulio sielvarto“ (*Weltschmerz*) reiškėjas, romantizuotas individualistas, jo mizantropija tolygi nevilčiai, vie- natvės bei atskirties sukeltam di- džiuliam liūdesiui. Visai ką kita matome Raimundo pjescėje, čia dar kartą tematizuojamas turto moty- vas, nes tik turtas, pinigai domina personažą, kurį pagal klasici- nius kriterijus (nors laikai nebe tie) turime pagrindo pavadinti neigiamu charakteriu. Jis nieko gera ki- tiems nėra padaręs, visur ižvelgia piktus kėslus, tiesiog serga įtarimu, kuris žiūrovo akyse išauga iki aršios neapykantos visiems aplinkiniams, egoizmas yra pagrindinė jo mizantropijos prielaida.

Dar kartą akivaizdžiai parodoma, kaip pražūtingai žmogų veiklia turto troškimas. Pagaliau persekiojimo manijos apimtas Rapelkopfas bėga į mišką, prieš tai išskirtas įviršio prie- puolio suniokoja savo namus ir su- daužo veidrodį, nes nebegali pakęsti Jame atispindinčio savo veido. Pir- mą kartą nuskamba labai svarbus šioje pjescėje veidrodžio motyvas, nes Rapelkopfo gelbėtojas Astraga- lusas taip pat naudojasi veidrodžiu, sukurdamas antrininką, o pats pa- siversdamas Rapelkopfu. Taip per- sonažui suteikiama galimybė ste- bėti save iš šalies. Tai psychologinis, nors ir susijęs su stebuklingo Alpių karaliaus galiomis, gy- dymo metodas (tikrai neatsitiktinai būtent Vienoje atsirado psichoanalizė!). Rapelkopfo akistata su ant- rininku, kuris tampa jo „as“ objektivacija, iš esmės yra herojaus sa- vianalizė, jo ginčas su pačiu savi- mi, padedantis personažui išgyti. Antrininko motyvui čia nesuteikta romantinėi traktuotei būdingos mis- tinės reikšmės, Mizantropo paveikslas psichologizuojamas, o tai néra būdinga Vienos komedijai. Todėl šioje rimtoje komedijoje susijungia

tradicija ir novatoriškumas, duoklė tradicijai yra komiškos scenos, vaizduojančios Rapelkopfo įtarumą ar jo siautėjimą. Taip pat visa tuometinė teatrinė technika, padėjusi sukurti stichinių nelaimių vaizdus, dvasių ir fējų pasirodymus bei apoteozes finale, būdavo naudojama šioje drame.

Paskutinėje Raimundo pjesėje „Švaistytojas“ pasirinktas motyvai taip pat gana dažnas įvairių epochų literatūrose. Pagal tradiciją švaistūnas būna moraliai degradavęs aristokratas arba lengvabūdis biurgerių sūnelis, nerūpestingai švaistantis tėvų dorai išgyta turta. Raimundo sukurtas Julijus Flotvelis (*Flottwell; flott* – vok. gyvas, žvalus, guvus) kiek kitoks – šis herojus dosnus, bet dosnumą provokuoja tušybę bei noras pasiodyti turtingam, taigi turto motyvo ir čia neišvengta. Flotvelis nori vienas švesti lyg saulė ir vieną šildyt savo malone, jo egoizmas neturi ribų. Dosnusis Flotvelis – tarsi antroji klasikinio šykstulio pusė, šis švaistytojas eikvoja ne tik savo turtą, bet ir dvasinę energiją. Norėdamas parodysti herojus evoliuciją, Raimundas gribiasi naujoviškos kompozicijos ir sukuria vadinamąją etapinę dramą (*Stationsdrama*), atspindinčią tik svarbiausius, etapinius personažo raidos epizodus. Trys dramos veiksmai (trečiasis vyksta net po dvidešimties metų) – tai trys Flotvelio gyvenimo periodai, kiekvienas veiksmas atrodo lyg atskira savarankiška drama, tačiau fragmentas sieja pagrindinę personažo likimo siuzetinę liniją.

Dualistinis pasaulio suvokimas, kai paraleliai egzistuoja dvasių ir žmonių sferos, būdingas visai Raimundo kūrybai. Tačiau tos sferos susisekia – dvasios, kaip jau galėjome išsitikinti, nuolat pasirodo tarp žmonių, bendrauja su žemiškomis būtybėmis ir dažniausiai turi misiją jas grąžinti į tikrąjį kelią, tobulinti. Ne išimtis ir ši pjesė – turtus Flotvelio tėvui padovanojo fēja Šeristana, o patį herojų globantį dvasia – Azuras (*Azur* – vok. žydrumas, žydryné). Bet, kaip nutinka pasakose, fējų dovanos ne visada atneša gėri, o ankstesnės Raimundo komedijos jau pakankamai aiškiai parodė neigiamą turėtų poveikį asmenybei – Flotvelis degraduoja, švaistydamas ne savo pastangomis išgyta, o paveldėtā tėvo turtą, ir nei nevykusiai kadaise dovaną parinkusi Šeristana, nei Azuras neturi galių sustabdyti šį procesą. Viena vertus, tai sietina su Raimundo kūrybine evoliucija, kai nyksta iš jo veikalų fantastiški, racionaliai nepaiiskinami reiškiniai ir daugiau dėmesio skiriama įvykių logikai, žemiško gyvenimo dėsniams. Kita vertus, tai gali būti susiję ir su stebuklinės pasakos žanro krize. Neabejotina viena – F. Raimundo sukurtas „Zauberspiel“, tos jo stebuklinės komedijos, kuriose dvasios, fējos, Alpių valdovai ir į juos paňaušas aukštėsnio pasaulio pašiuntiniai atsigréžia į žmogų, siekdami jam padėti, kai jis pats sau pagelbėti nebegali – visa tai yra unikalaus XIX a. pradžios Vienos teatre klestėjusio žanro apogėjus. O nuo aštuoniolikos metų pradėjės savo sceninę veiklą, platus diapazono, gebantis talentingai persikūnyti į pacius įvairiausius personažus aktorius Raimundas – tikras šio meto austrių scenos Riteris.

„Naujoji Romuva“ (2009, Nr. 4) baigė spausdinti bene labiausiai intrigujantį pastarųjų metų rašinį – Algio Uždavinio straipsnį (o gal ir studiją) „Postmodernizmas ir mūsų dvasinės perspektyvos“. Nuosekliai, bet nevengdamas metaforizuoti savo teiginį, A. Uždavinys peržvelgė bene visų žymiausių postmodernizmo teoretikų ir adeptų koncepcijas ir ižvalgas, kurios jau savo įvairovės išvados net man, nuosekliai postmoderno aprašykę skeptikui, pasirodė kiek netikėtos: „Jeigu apskritai galima kalbėti apie Vakaru tradiciją arba civilizaciją supaprastintai ir apibendrintai, nesunku išsitikinti, kad vadinamas postmodernizmas (ir savo semiotiniai-sofistiniai, ir literatūriniai-meniniai aspektai) išreiškia senatišką jos agoniją, suvaikėjimą ir paiką eschatologinį patosą, juo abejoniu keltų gal ir ne pats reikšmingiausias, bet vis dėlto svarbus postmodernistinės pasaulėvokos aspektas: jis programiškai atsisako kalbėti apie būtį ir būtį, tačiau jo atsiradimas ir įsigalėjimas vis dėlto neabejotinai susijęs su bet kokių žmogiškumo (ar nežmoniškumo) ideologijų žlugimui, su absolucią bet kokių vertybų sumaištini. Tai ir leido kalbėti apie ženkla, neberekiantį nieko, žodį, neberekiantį jokio daikto nei reiškinio; tuščia kalba ēmė reikšti absolucių tuštumą. Tos tuštumos pagrindu susiformavo naujausieji ekonominiai ir politiniai žargonai, profesiniai ir gatvės slengai, kad ir kaip paradoksalu, iš dalies net profesionalūs moksliniai (taigi ir literatūrologinis) diskursai. Šiuo aspektu būtų gana paranku interpretuoti naujausius, postmoderniausius literatūros, ypač poezijos, tekstu, nes paprasčiausiai jų net interpretuoti nereikėtų: tuštumos interpretuoti neįmanoma. Ant jos galima tik iš naujo ką nors visai savarankiško ir atsieto nupiešti, net nesvarbu, ką tas piešinys reikš, nes jis vis vienai bus nesusietas su duotybe. Bet ką tuomet daryti su tokiais reiškiniais kaip Vytautas Petras Bložė („Literatūra ir menas“, gruodžio 11)? Modernistų klasikine šio žodžio prasme jo jau nepavadinsi (tiesa, Tomas Venclova jis ir Sigitė Gedė apibūdino siurrealizmo kategorijomis). Poetu jo taip pat neįvardysi, nes jis kaip klasiškiausias prozininkas pasakoja savo gyvenimo istoriją: „dirbom miške, jau pavasariop, vežém rąstus, aš tada dar jaunas / gal aštuoniolikmetis buvau, bet kai visa tai / atsitiko, – tai ne mechanikas, kurį primygau traktorium / o aš – su ligoninėm galynėjuos.“ Dėl šitos istorijos konkretumo, rupumo ir autobiografiškumo jo negali laikyti ir postmodernizmo vėliavnėsiu, nes žodis, ženklas čia ne tik reiškia konkrečių turinių, bet ir programiškai į jį orientuoja. Gal poezijai, kaip jokiam kitam menui (na, nebent dar muzikai), išties negalioja jokie apibréžmai nei apibūdinimai, ji gyva tik tiek, kiek maitina pati

savę? Ties V. P. Bložės kūryba šiuos klausimus apmąstyti būtina, nes šis poetas šiandien yra bene labiausiai sekamas, mėgdžiojamas (anksčiau buvo Marcelijus Martinaitis, vėliau S. Geda). Būtina dar ir todėl, kad anksčiau ar vėliau teks atsakyti į klausimą, kodėl labai panašūs tekstei V. P. Bložės atveju vadinami poezija, o jo pasekėjų adresu dažnai sviedžiamai manieringo pasakotojo etiketė. Antai Ernestas Noreika („Šiaurės Atėnai“, gruodžio 25): „„Anapus kultūros – tik gamta ir transcendencija. Tai sritys, kurių nepasiekia nei žodis, nei mintis“ (ten pat). Gal tiksliau būtų sakyt – nepasiekia nei racionali savoka, nei mokslinė formulė, nes poezija kaip tik ir gyvena toje transcendencijoje, todėl jos žodis pirmiausia yra gamtiškas ir dieviškas, t. y. transcendentalus.

Pereinu prie bendriausią, universaliausiom meninės kūrybos klausimų, vadinas, su minėtuoju A. Uždaviniu turiu grįžti į žemę. O gržimas néra jau toks nekomplikuotas:

Apžvalgos ratas

Valdemaras KUKULAS

Neatpažintas kitos galaktikos šnipas

jums dar vienas pavyzdys – Tautvydas Miežinis („Šiaurės Atėnai“, gruodžio 18): „mes sėdėdavom tyliai ant slenkscio ir skaičiuodavom karkvabalius / nardančius dulkėtoje prietemoje mintimis karstėmės lazdynuose / ir / kalbėjom jog neverta matuoti kiek buvo kiek liko kas laukia / reikia dar kartą nušokti nuo stogo ir pamerkti kojas į kibirą salto šulinio / vandens.“ Jei dar ne gana, štai Arnas Aleksandravičius („Šiaurės Atėnai“, gruodžio 4): „buvome sunkūs vaikai kaišiodavome nuorūkas į kaimynų durų spynas / jie pyko ir skundesi mūsų tévams bet pastarieji nemusė mylėjome savo tévus / iki pat netekties galvojome kad ir patys rašantieji gerai žino, kokia nedidelė smilčė šios dienos meninės produkcijos išliks rytoj. Ir kad šiandien pasismagindami malame tuščiomis gironimis. Ar ne šią situaciją nujaudamas anksčiau formulau tez̄ apie kritikos diskurstu tuštumą, t. y. postmodernumą? Nepradarusiajam amžinų vertybų ilgesio turėtų būti nejauku, atsidūrus prieš tokius egzotiškus augalus kaip Rasos Ercmoniš-Varnės eilėraščių publikacija („Naujoji Romuva“, 2009, Nr. 4): „tau kartojto tetos ir praeivai dienoraščių datos / uždaryk avinėlį giliai požeminėj upėj / ten brasta jis gulės o tada tavo akys springsulės / po truputį apšvies garbanėlę ir drėgną snukutį / paguodžiančius tavo atspindį gal ir tave.“ Su neprijaukimis erdvėmis ir nepažintais tikėjimais kalbasi Donatas Paulauskas („Šiaurės Atėnai“, gruodžio 18): „ISIVAIZDUOKITE! / jūsų klubai – alkanas šuo / jūsų akys – du įniršę skarabéjai // išjudintas sfinkas pertosi / ar tik sunkiai užmerkia akis?“ Ne eilėraščius, o ispaniškus jų pavadinimų variantus (pvz., „Salvatjera važiuoja aplankyt“ savo gimtojo pueblo (iš dabarties į praeitį, kuri dar gali virsti ateitim“) kuria Aidas Jurašius („Šiaurės Atėnai“, gruodžio 11), nors ten, kur parvysta susitvarkyti su vidine ir formalia struktūra, eilėraštis vis dėlto išyksta (pvz., Marijana Vilareal / Luisui Albertui Salvatjerai / pagaliau pasako, ką ji galvoja / apie tokius karsonus kaip jis“). Eilėraštis išyksta, bet neatpažstamai pakinta jo turinys (beveik galima garantuoti, kad autorius siekė visai kitokio rezultato). Nors ir jausdamas simpatijų tarmiškiems eiliavimams,

vis dėlto negaliu džiaugtis Reginos Katinaitės-Lumpickienės eilėraščių publikacija („Nemunas“, gruodžio 10–16). Tieša, R. Tamošaičio ižvalgos labiausiai liečia ne poeziją, o prozą. Poezijai jis leidžia pasilikti „už kultūros“: „Anapus kultūros – tik gamta ir transcendencija. Tai sritys, kurių nepasiekia nei žodis, nei mintis“ (ten pat). Gal tiksliau būtų sakyt – nepasiekia nei racionali savoka, nei mokslinė formulė, nes poezija kaip tik ir gyvena toje transcendencijoje, todėl jos žodis pirmiausia yra gamtiškas ir dieviškas, t. y. transcendentalus.

Pereinu prie bendriausią, universaliausiom meninės kūrybos klausimų, vadinas, su minėtuoju A. Uždaviniu turiu grįžti į žemę. O gržimas néra jau toks nekomplikuotas:

Šia prasme pačiu laiku bus pasirodė Andrius Konickio straipsnis „Filosofas rizikos akivaizdoje“ („Naujoji Romuva“, 2009, Nr. 4), kuriame analizuojama Antano Maceinos poezijos ir filosofijos samprata, jų jungties galimybės ir negalimybės. Filosofija – gyva savoka, o menas minta vaizdu. Artėdamos ir toldamos šios sritys susisieja „atvirkišiu“ proporcingu. Filosofijoje „savoka išsvysto, vaizdas menkėja. Savoka žodyje auga vaizdo sąskaita“. Vis dėlto „filosofija ir poezija ne tik iš bendro šaltinio (kalbos) kyla, bet nešasi ir bendrą turinį, kuriuo yra žmogiškasis būties supratimas ir pergyvenimas. (...) Filosofija ir poezija yra dvi to paties dalyko pusės, (...) savo esmėje filosofija ir poezija yra tas pats dalykas“, ir tai visiškai iroddė pats A. Maceina, Antano Jasmanio slapyvardžiu rašydamas puikiausius eilėraščius. Tad kodėl mūsų autoriai savo filosofines pretenzijas tesugeba paversti chaotisku postmoderniu savoką ir vaizdų draikalu? Kalbant konkretiai apie J. Jakštą, nuostaba dar didesnė: ši tiek metų rašant eilėraščius, poetinės kalbos jausena ne stiprėja, o tik silpsta, ir to neįmanoma paaikiinti jokiais poetinės psychologijos kazusais. Kad ir toks mechanisko prieiliavimo pavyzdėlis: „Bet užminga namai, užsiklojė naktim. / Tik siūbuja sūpuoklės nakty vienišoj. / O miškų glūdumo ir padangėj palšoj / tiek yra dar dangaus, kad jo niekas neatims.“

Paklaidžiojus ūksmėtais, postmodernizmo paženklintais brūzgynais tiesiog atsikvepi patekės į jaukų Henriko Algio Čigriejaus eilėraščio peizažą („Naujoji Romuva“, 2009, Nr. 4): „Sunkūs ir tamsūs, tamsūs ir sunkūs/Debesys ten vakaruos – kils netrukus pūga, / Niekas netiki tuo – šitaip žydi kaštonai, / ir žalia bangė supa ryta žolę.“ Geraširdis geraširdžio žmogaus santykis su pasauļiu, disharmoniją išleidžiantis tik su svetimomis patirtimis, svetimomis citatomis (šiuo atveju – Aleksandro Bloko). Netiesa, kad H. A. Čigriejaus poezijai gresia kartojimasis: kartotis neleidžia jau vien vieniesianti, liūdnėjanti, dramatiškėjanti jo skaidraus pasaulėvaizdžio potekstė, kartu keičianti ir eilėraščio intonaciją piešinį. Kas kita – H. A. Čigriejaus proza: čia jau ir aš matai išsišemimo ženklu.

Nukelta į 8 p.

Šerkšnas ir neaprēpiamybē

Alis BALBIERIUS

Ankstyvą žiemos ryta prieš aušrą staiga pamatai šerkšnā pro rūkā. Ir žinai, kad rūkas toliau augins vis didesnius šerkšno kristalus šakų erdvėje ir ant žemės, ant gamtos ir žmogaus daiktų. Visa tai jauti tiesiog fiziskai, tiesiog intuityviai, o kartu ir protu suvoki – regi lėtai virš rūko plaukiančius debesis, tarp jų kažkias šviesesnes properšas, neva girdi, kaip traškėdamas – čežėdamas – spragsėdamas auga šerkšnas lyg balta kitų pasaulių žolė. Kai patekės saulė, jis tyvkstels į akis kaip sproginas, kaip fotoaparato blykstę.

Visa tai gerte geri į save visais įmanomais, žinomais ir nežinomais jutimais, nes tiki, kad mumyse yra jutimų, kurių „nepažistame“ ir neįvardijame, nes savo genezėje mes buvome beveik viskuo, kas gyva ir kas negyva: slieku, planktonu jūroje, žuvimi, bangų nušluftuotu akmens dulkele...

Kontempliuodamas šerkšnā prieš aušrą ir auštant, staiga pradedi galvoti visai apie ką kita, bet gal pirmiausia apie visus kitus šerkšnus, kuriuos regėjai ir kuriuos norėdavai „iki galo“ patirti, pajusti, pajauti – išpreparuoti regi iki mažiausią detalių ar, anot rašytojos Susanos Son>tag, net „pasisavinti“, t. y. nufotografuoti – išfotografuoti tą šerkšnā – tuos šerkšnus – arba aprašyti juos, tviskančius saulėje ar dunksančius it pilys paslaptinges rūke prieš aušrą, girdžiant baltų kristalų muzikai visuose medžiuose ir žolėse, visose šakelėse ir eglių spyglių viršūnėlėse; girdžiant ir byrant kristalamis ryškio patekėjusios saulės šviesoj po zylių, smiegenų, juodų it skrai-

dančio antracito gabalėlis kuos ar kovarnių kojomis...

Šerkšnas, lyg baltas tvanas su rūku užvaldės kraštą, man prabyla apie tą pačią pasaulio neaprēpiamybę, kuri slypi ir mažuos, ir dideliuos daiktus, ir sąlyginai mažuose, ir sąlyginai dideliuose reiškiniuose. Šerkšnas kalba apie trupybę ir laikinumą, o ta kalba veik visada suspaudžia kažkokia kūno dalį ar kūno vietovę – priimta sakyti, o dažnai ir jaučiamą, kad tai įvyksta ten, kur širdis.

Šerkšnas be galio panašus į trumpą, labai greitą dykumą sužydėjimą po pavasario liūčių – štai papūs šaltas vėjas, ir lyg baltos adatėlės, lyg balto smėlio grūdeliai pabirs visos šerkšno formos – lengvesnės plazdės ore, tviskės saulės spindulių draute, o kartais skaidys baltus žiemos spindulius, kaip skaido baltą šviesą klasikinė prizmė, akimirkai sukurdamas visas spektro spalvas...

Toji šerkšno laikinybė kartu su neaprēpiamybe, toji mano paties laikinybė kartu su mano noru neaprēpiamybe kartais gimdą ypatingą godumą; aš esu labai godus pasaulio vaizdu, seniai noriu jį visą pasisavinti, prarysti ir laikyti savyne it kokia pirmadrė dievybę, dievybę ir demonas viename, turinti galių prarytą atkurti kaip pasauli arba atkurtą praryti, kad vėl galėtų sukurti... Esu be galio godus ne tik vaizdu, bet ir šio pasaulio spalvą, garsą, kvapą, judesių, net planetų sukimosi, kurį labai gerai jauti tekant saulėms ir leidžiantis mėnuliams, ir atvirščiai; arba gali tą procesą vaizduotėje matyti ir jausti dar kitaip – kai Žemė pradeda suktis į kitą pusę, o Saulė pateka Vakaruoje ir nusileidžia Rytuose...

Aš godus viso to, apie ką kalbu,

visko, ką jau teko regėti ir jausti, patirti empiriškai arba tik įsivaizduoti ar nujausti intuityviai, ar „žinoti“ iš knygų, iš vadinaomo „mokslo lobyno“, nors niekaip pats negali patikrinti, kad, pavyzdžiu, daiktai tikrai susidea iš atomų, o atomai dar iš mažesnių dalelių... Net liūdna pasidaro, kad negali pačiupinėti to vienui vieno atomo. Mano godumas to negali aprėpti; tas „godumas“ kartais dėl to liūdi (liūdėdavo, liūdės), bet kol gyvas, žinau, aš negalesiu jo užgesinti, tik galbūt laikas visa tai siek tiek nuslopins, bet retsykiai vėl skausmingai išplės iš nebūties lyg gigantiškas žaibas, staiga nušviečiantis tamsioj audroj linkstančius, šokančius medžius. Ir gal todėl, kad esu tokis godus, man šitas mažėjantis Žemės rutulys yra savas, lyg būčiau pagarbiai jį su visu biosferos apvalkalu išsidėjės į kišenę ir neščiau per gyvenimą; todėl, kad esu godus, man skauda kertamus tropikų miškus, kuriuos kitaip godi civilizacija sluoja, kaip kad šerkšno groži nušluos kylantį šio ryto vėjas.

Man kartais labai skauda – kas akimirką (regis, kas 4-5 sekundes) „kažkur“ pasauluje mirštantys iš bandu vaikai, nors dėl to mirčiai kartais gal reikėtų kaltinti jų tėvus.

Ir tas mano „privatus“, miniatiūrinis Žemės rutulys yra netgi ne mano kišenėje, o manyje – mažas kaip atomas ar jo dalelė arba tokis didelis kaip neaprēpiamybė, kurią visalaik siekiu aprėpti, ir tame beviltiškame siekime matau kažkokią prasmę, nors prasmės tapo pernelyg reliatyvios ir pabėgančios. Ir, regis, tas mažas, o sykiu be galio didelis rutulys, kuris yra manyje arba kuriame (ant kurio) esu aš, brėžia kažkokį įdomų, reliatyvų tiek fi-

Autoriaus nuotrauka

šerkšno neaprēpiamybė, dar pasakiškai tvaskėdama, jau atsiuduoda vėjui ir visai nesigaili, kad taip trumpai žydėjo.

Galbūt taip, kaip kartais žydi džiaugsmas ar kiti panašūs dalykai, lyg maži prasvitimai, užklumpančios mūsų protus ir sielas, idant mes nemirtumėme anksčiau negu mūsų kūnai...

Tiek šerkšno trapumas, tiek

žine, tiek dvasine prasme santykį, apie kurį verta mąstyti, bandant visa tai suvokti ir, žinoma, nepamirstant šio ryto jau patekėjusios saulės, stai-ga nušvetusios baltais baltą blindę vidury lauko prie šunkelio, ji galbūt jau sapnuoja ne balta, o geltoną žydėjimą, besimaudantį kito metų mėnesio šiltoje saulės šviesoje.

Šerkšno neaprēpiamybė, dar pasakiškai tvaskėdama, jau atsiuduoda vėjui ir visai nesigaili, kad taip trumpai žydėjo.

Galbūt taip, kaip kartais žydi džiaugsmas ar kiti panašūs dalykai, lyg maži prasvitimai, užklumpančios mūsų protus ir sielas, idant mes nemirtumėme anksčiau negu mūsų kūnai...

sako, graži aš, rafinuota tokia, jų skonio, gal man kvankšt, ko aš Paryžiu negyvenu.“ Jokių įspareigojimų, jokių prasmių ir reikšmių ieškojimų, bet tušcia ir gražu. Žavus pašėlęs kalbos putojimas, nenutrūkstamas asociacijų žaismas, galintis net suerzinti, kai imama žaisti Salomėjos Nėries vaizdinį. Bet vis tiek tai skaitymo atgaiva. Dėmesi priklauso tame pačiame numeryje spaustinamas Maksimo Ivanovo pseudonimu pasirašytas neaiškaus žanro (vis dėlto greičiausiai apskrymas) opusas „Grojimas“. Tiesa, visuma kiek primena gausius, net per gausius, praėjusio amžiaus pirmosios pusės modernistų romanus apie džiazo muzikantus, bet čia kankinasi ne muzikantas, o instrumentas, ir to užtenka.

Po visų klaidžojimų mėnesio balsus atiduodu už G. Kukto apskrymą „Visi karaliaus tarnai: romanas“ ir už A. Veiknio bei V. Stankaus eilėraščius.

„Nemokšumas buvo paverstas lojalumo simboliu“, – ryte per radiją nugirsta mintis, skirta apibūdinti ankstyvajam bolševikmečiui.

Ar ši formulė netinka ir gana didelei daliai šiandieninio Lietuvos meninio „postmodernizmo“?

Zmogaus sąmonė kelia kone dievobaimingą nuostabą ne vien todėl, kad sugeba kai ką atsiminti, bet ir todėl, kad sugeba daug ką pamiršti.

Pripažinti rašytojai... (Vargas nugalėtojams, nes jie pavergti pergalės įniršio!)

Nepripažinti rašytojai... (Vargas nugalėtiesiems, nes jie pavergti įniršio pergalės!)

Zhuangzi: „Kaip aš norėčiau sutikti žmogų, pamiršusį žodžius – ir pasikalbėti su juo!“

cave canem

Neatpažintas kitos galaktikos šnipas

Atkelta iš 7 p.

Antai ir „Nemune“ (2009 gruodžio 24 - 2010 sausio 6) publikuotas apskrymas „Žiedas“: prasideda visai kažkuo kitu, negu baigiasi, nors abi dalys kaip savarankiški kūrinėliai skambėtų nepriekaištingai. Kelintą kartą nustembu stabtelėjėties Aivaro Veiknio kūryba („Nemunas“, lapkričio 26 - gruodžio 2): „čia dienos lyg naktys, ir savoka laiko / prasmės nebeteko – vien spengiantis šaltis, / vien krentantis slėgis, vien vėjas ir valtys, ir kaip jas visas purpurinis atlaiko // vanduo, bet atlai-ko.“ Čia vėlgi būtų galima grižti prie jau cituotų A. Maceinos apmastytum, tik tų apmastytum taiyemas konkrečiam tekstui būtų jau palankus. Tiesa, bandant spraushti A. Veiknį į poetinio filosofinio mąstymo rėmus, tektų spręsti kiek menkesnio masto, bet vis dėlto šiam autorui aktualią problemą: o kaip dėl Aido Marčėno, Arno Ališausko kūrybos pėdsako jo eilėraščiuose? Ilgainiui tai galėti tapti likiminiu A. Veiknio klausimu, bet kol kas užtenka ir jo eilėraščių sugestijos. Tiesiog tiek. Gera Vytauto Stankaus eilėraščių publikacija („Literatūra ir menas“, gruodžio 4). Kitokia, negu žadėjo jo pirmoji knyga, bet vis dėlto nenutolstanti nuo numanomos šio poeto generali-

nės linijos, ypač jei kalbėsime apie poetinės kalbos programą. Beje, ties šio autoriaus publikacija vėlgi galiama nepavargstant kartoti jau cituotas A. Maceinos įžvalgas. Gerai norėtusi rašyti apie Marių Buroką (gruodžio „Metai“), bet negaliu atsikratyti įspūdžio, kad, kol neperpras griežtos vidinės eilėraščio struktūros, šis poetas visu ūgiu neišsities. Gintaro Bleizgio eilėraštyje „Kamera 326, Lukiskės“ („Šiaurės Atėnai“, gruodžio 25) struktūrą pavaduoja intonacijos intensyvumas, temperansas, nesumeluota nervinė greitakalbė, ir pavaduoja pakankamai patikimai.

Išskyrus Gedimino Kukto apskrymą „Visi karaliaus tarnai: romanas“, gruodžio periodikos proza tiesiog prašyti prašosi būti nematoma. G. Kukto apskrymas – nesibaigiantis neišsipyldyiančiu pažadu vėrieny: kiekvienna pastraipa žada pa-slapti ir jos įminimą, kuris taip ir ne-pateikiamas, kol galiausias kūrinys baigiamas pabrėžtinai viską „žemė-nant“, sukasdinant. Bet čia ir yra jo intriga. Antroje romano „Darius, paskiau šuo“ (gruodžio „Metai“) dalyje bando intriguoti ir Juozas Jasaitis, bet intrigą sudūžta, vos prisimeni šunų personifikacijos motyvus Rimanto Šavelio, Romualdo Gra-nausko, Vytauto Martinkaus romanuose ir apysakose. Romanų fragmentų apskritai nederėt spausdinti ar bent jau reikėtų juos labai konceptualiai parinkti ir dar konceptu-

aliav sumontuoti, nes, tarkime, Rimanto Marčėno romano „Valdovo klasta“ ištrauka („Naujoji Romuva“, 2009, Nr. 4) nieko nesako, o Inezos Juzefos Janonės romano fragmentas „Krunė“ (gruodžio „Metai“) apskritai verčia pašiurpti: jei tai taip pat daugelio proteguojamas postmodernizmas, būtina rašyti dešimtis naujų postmodernizmo teorijos studijų: ir taip jau išretėjus abstraktų kalbėjimą dar praretiny kalbėjimo fragmentu, pabrėžiamas kiekvieną sakinių pateikiant kaip atskirą pa-strapią, tad galiausiai tekstas lieka niekur ir apie nieką. Nesupratau, juokauja ar rimtai kalba Mari Poisson savo neapibrėžto žanro „Vienuolikame laiške Sarai. Apie vyru širdis“ („Nemunas“, gruodžio 10-16). Jei tai pamphletas, švelnai satyra, stanga di-noniškos poetikos, jei tai rimta ir mäslu, tada paprasciausiai banalu. Bet kokiu atveju iki šiol šios autorės proza man labiau patikdavo. R. Marčėnas išgyrė Vytauto Jancikevičiaus apskrymą „Sidabriniam miestely“ („Nemunas“, lapkričio 26 - gruodžio 2). Gal jis ir teisus, bet bent jau aš negalėjau įsiujausti į privalus ap-sakymo, kuris prasideda tokiais kalbiniais neskonungumais: „Geltonomis miškų viršinėmis lyg gintarinėmis brastomis plaukė žalsvai vakaro debesys. Parke skylantys kaštou margečiai kvepėjo tikra rudens branda. Spalvoti lapai tarsi suplėšyti aitvarų skiautės plaukiojo balose.“

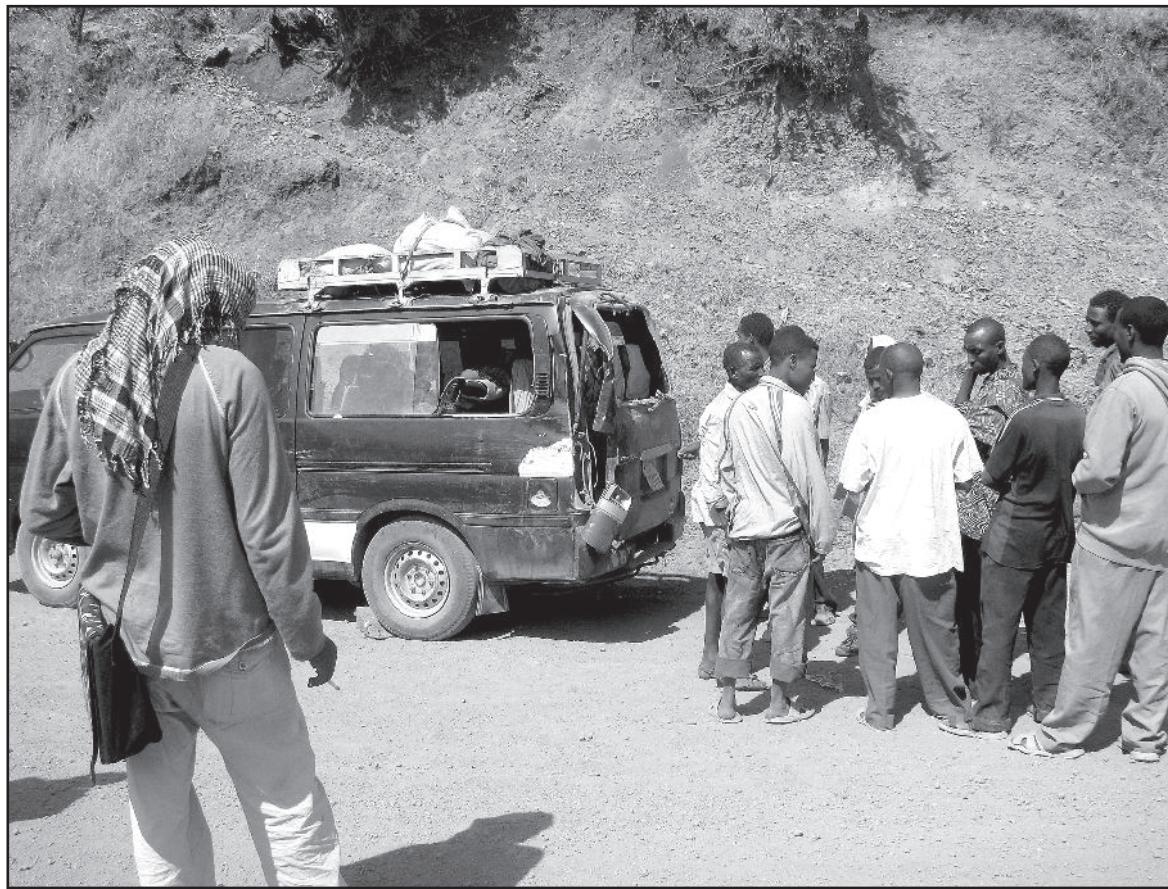
Iki šiol tokiomis „aitvarų skiau-

Andrius JAKUČIŪNAS

Visuomet iš kur nors grįžęs – ypač jei tai tolimas ir gūdus kraštasis, į kurį lietuviai nuolat nesibeldžia skrudintis saulutėje – jaučiuosi bičiulių sutinkamas taip, tarsi po kelionės aš staiga būčiau tapęs kitas, t. y. žinočiau ką nors, kas tiesiogiai išplaukia iš tos kelionės esmės, todėl pavaldu man, bet visiškai neprieinama kitiems sugrįžimo sąmokslo dalyviams, kurių vaidmenys reikalauja klaušinėti, domėtis, šūkčioti iš nuostabos ir žaveti.

Teiginys „dabar turbūt visa tai aprašysi“ visiškai išmuša iš vėžių. Jaučiuosi silpnas ir nevykčęs – neišspausiantis iš savęs nė pusės laikraščio puslapio šviežių įspūdžių. (Galėčiau guostis nebent tuo, kad švieži įspūdžiai, kitaip nei šviežios sultys, niekam nepataisyti sveikatos.) Ar kur nors kada nors važiavau kaip rašytojas? Galimas daiktas, taip – į kokius nors tarptautinius literatūros skaitymus. Bet ir tuomet juk stengdaus i kiekvieną laisvesnę akimirką beprasmiškai prasibastyti kuo toliau nuo kūrybinių reikalų prislėgtų kolegų, bent nosies galiku užuosti nuo geležinkelio stoties grindų sklindantį chlorkalkių kvapą. Jis – mano asmenybės formuotojas – yra svarbus, kad ir kur būčiau, jis yra Viltis ir Tiesa, o, sakykime, UNESCO paveldo objektais – ne. Steriliomis lentelėmis apkarstyti, moderniais stogeliais kruopščiai apdangstyti laiko trupiniai – seniai galėjau suprasti, kad jų nėra, nors jie tebestovi, ir, sekdamas etiopų atskyrėlių pažydziu, turėjau atsidėti vien chloro garams, kurių gaižume pukiai atpažįstu savo paties kontūrus, savo vietą ir paskirtį.

Ar ką nors sužinojau kelionėje? Taip manyti būtų naivu – po kokios dvidešimtos valstybės aplankymo šiame pasaulyje nieko iš esmės naujo sužinoti neįmanoma. Chlorkalkės – išvis nepažinios, galima tik mėginti jas prijaukinti, melsti jų bjaurumą sugržti į šnerves gerai pažystama jaunystės gėla, kuri skelbė pasaulį esant nepažystamą, o ir nepažintiną, bet ir tai nepernelyg prasminges užsiemimas, kai esi įmetėjės ir apsunkęs nuo suvokimo, kad šiame pasaulyje pasiekiamame viskas. Gal ką paturiau? Nė velnio. Žmogaus jausmai ir šiaip nelabai įvairūs, o kelionėje jie išvis nuskursta – nėra laiko jų puoselelti, aštrinti, tyrinėti. Jei visą gyvenimą vien tik keliaučiau, dabar turbūt neįstengčiau atpažinti ir įvardyti paprasčiausią emociją, nes nė vienas kelionėje patiriamas jausmas dažniausiai nėra grynas, o gal ir išvis tai ne jausmas – tik gilesnis arba ne toks gilus bukumas, ir visa tai priklauso nuo to, kiek tą naktį tau pavyko išsimiegoti, kokia tuo metu tavo ekskrementų konsistencija (tropinė diarėja yra rūmtas reikalus, todėl į jos galimybę turi būti besalygiškai atsižvelgiant). Tai gal bent buvo gražu? Galimas daiktas, taip – nedrėčiau atmetti estetinio išgyvenimo tikimybės, tačiau visuo-

Antano A. JONYNO nuotrauka

Infantilams – chloras

tinė jausmų ir pojūčių atrofija neleidžia jo suvokti kaip estetinio potyrio, todėl galiausiai lieka neaišku, buvo tas išgyvenimas ar ne. Viskas priklauso, kokiomis sąlygomis pasakojti įspūdžius, taip pat nuo įspūdžių klausytojo asmenybės, nuo tavo paties santykio su juo.

Taigi labai dažnai savo įspūdžius leidžiu sau apibūdinti žodžiu „patiko“, nors – prisipažinus – ne visai suvokiu jo prasmę. Betgi manau, kad jos nesuvokiai ir tie, kuriems jų žeriu į akis. Tiesa, aš bent turiu šio žodžio interpretaciją. *Patiko* – vadinas, atitiko išankstines nuostatas, kurias giedžiau patvirtinti vykdamas į tą šalį; nuostatas, kad mano žygis bus kiek įmanoma labiau beprasmis, nes jau iš anksto sukurtas ir apmastytas. Esu tikras, visi įmanomi pažinimo metodai ir išgyvenimai nublanksta prieš savitikslį, egoistinį sieki jėga pritempti pasauli prie savo įsivaizdavimo apie jį, ir šitaip įsitikinti, koks neįreikalingas jo pažinimas. Tokia žodžio „patiko“ interpretacija palaikina, kodėl pasaulis negali būti įkvėpimo šaltinis (t. y. negali būti aprašinėjamas ar tuo labiau apibūdintas) – į bet kurią šalį jis atsižvelžamas iš namų ir vartojamas apdorotas pagal tai, kiek aš įsivaizduoju esant tame grynosios kančios. (Nesu tikras, ar kalbėdamas apie chlorą turi galvoje kančią, veikiausiai ne, tačiau kančios esmė išreikštį chloro garų vaizdinii būtų labai patogu.) Todėl sakydamas *patiko*, galiu išlikti orus – vadinas, patirdamas svečią šalį aš išlikau maksimaliai neobjektivus, taip pat ir savo paties atžvilgiu. Man pavyko užmerkti akis prieš tikrovę, kuri galbūt būtų mane nuskurdinusi, ir praplėsti save margaspalviu įsivaizdavimu apie tai, kad buvau kažkur nelabai toli esmės.

Tiesą sakant, visą gyvenimą to ir tesiekiu – būti neobjektivus. Nes objektivumas yra illuzija. Illuzijos reikalingos subrendiliams, infantilams – chloras.

Vieną saulėtą vidudienį mūsų autobusas, riedėdamas žvyrkeliu iš Gondorio į Širę, lyg netycia posūkyje susidūrė su sausakimšu mikroautobusu. Išbyréjo kelios lempos, dužo stiklai, atsirado menkas įbrézimas autobuso korpusse. Iškart supratome, kad teks laukti – trečiąjame pasaulyje tokios procedūros trunka valandų valandas, nes valandos – kaip, beje, ir vietinės valiutos – neturi jokios vertės. Vidudienio kaitra – be vandens ir pavėsio. Aštuonios valandos betikslio buvimo niekio viduryje, spardant akmenukus, barbenant pirštais į tuščias vandenės talpyklas. Po dviejų valandų kankiniančio stirksojimo įsaukyje (tiesioginė kaitra visgi pakenciamesnė už autobuso tvankumą) pasirodė visą šį laiką „kavą géręs“ policininkas. Palydimas raštininkės-braižytojos ir matutojo, jis įžengė į žmonių spūstį atsainus kaip aukų iki soties prisiragavęs Dievas, orus ir didingas. Iš paskutinių tramdydamas žiovulį (reikia pasakyti, šitai liudijo jį buvus padorū žmogų – šiaip ar taip, jo padėtis būtų leidusi tai darysti atvirai), tačiau savo povyza išlaikydamas grėsmingą teisėjo rūstį, kurią netrukus perkels ant pečių tų, kuriems bus lemtaapti kaltaisiais, jis nedavė dingsties suabejoti savo viršenybe ir kompetencija. Maždaug dvi valandas truko matavimo procedūra. Policininkas išeidavo iš minios ir valandėlę stovėdavo vienas, vis pasikrapšydamas galvą, ir šitai kūrė įspūdį, kad jis įtemptai masto. Tada kažką nubrėždavo pirštu ore, ir matuotojas, lyg gavęs tikslią instrukciją (o tuo sunku patikėti), tą pačią akimirką puldavo ant ž-

mės ir keturpėčias pradėdavo nežinia ką matuoti. Ruletė buvo tempama dešimtimis įvairiausią krypcią, visiškai beprasmiškų, turint omenyje šį kuklų susidūrimą. Atrodė, avarijos tyrėjai kaip kokie kabalistai ieško vieningo matoto, kuris pateisins pasaulio buvinę ir vienu kartu jį teisingai išspręs. Tuo metu raštininkės mariginamame popiergalyje tematėme keistus kvadratus ir trikampius, kurie kėlė įspūdį, kad visas tyrimas persikėlė į egzistencinį lygmenį, ir, galutinai sukepus lūpoms, netiesiogiai prabilta apie beprasmybės komizmą arba Gérion ir Blogio amžiną kovą, įamžintą Lalibelos bažnyčią freskose.

Paskui prasidėjo tai, ką pavadina „antikos teismu“. Visi žmonės pasidalijo į dvi stovyklas – viena grupė autobuso puseje, kita – ties mikroautobusu. Per vidurį stovinčiam policininkui pakreipus galvą (bet ne akis, šios vieną laiką buvo įsmeigtos į tolis) į kurio nors būrelio pusę, jo atsto-

vas pradėdavo ugningai šnekėti, gestikuliudamas rankomis; net nesuprantant šnekos, buvo galima nutuokti, kad jos įtaigumas prilygintinas jei ne Cicerono ar Sokrato, tai bent kokio kito nežinomo antikos kalbėtojo gražbyliavimui. Vien oratorių fizionomijos rodė, kad kalboje nestinga eufemizmų ir palyginimų, jų akys žerėjo taip, lyg pro dantų tvorą (beje, Homero posakis) tuo metu lėktų klastingiausios metaforos ir taikliausi priešininkų kaltės apibūdinimai. Policininkui atsainiai pasukus galvą į kitą pusę, prabilo oponentas – taip liepsnigai ir įtaigiai, lyg tikrai kitados būtų studijavęs Horacijaus „Ars poetica“ ar bent M. K. Sarbievijaus „De acuto et arguto“. Netikiu, kad kuri nors pusė pasakė bent vieną rimtą, faktais pagrįstą argumentą. Šie žmonės atrodė prikelti iš kapų ir pastatyti dulkėtame kelyje vien tam, kad paliudyti, jog laiko niekuomet nebuvo, kaip ir visų garsiuju pasaulio amžių, taip pat – kad tiesa yra ne rezultatas, o procesas, tuo vertingesnis, kuo absurdžesnės, kuo labiau nemotyvotos pastangos dedamos jį testi. Atrodė, visi kaip susitarę trokšta, jog vyksmas galutinai prarastų bet kokią logiką ir tėstusi šiaip sau – vien dėl savo paties beprasmiško grožio. Tiesą sakant, jis jau ir negalėjo būti sustabdytas – net policininkui išsprendus klausimą ir pasitraukus. Tokia greita pabaiga, matyt, būtų neatitikusi žanro reikalavimų, todėl reikala émėsi spręsti improvizuotai susikūrusi vyresniųjų taryba – dar dvi (laimei, jau paskutinės) valandos sekinancio laukimo. Senoliams pabaigus tartis, viskas išsišprendė per akimirką – visi staiga pakilo, sulipo į savo transporto priemones ir išvažiavo kas sau. Visi atrodė patenkinti, pralaimėjusių nebuvo, nors vieni iš jų tikriausiai buvo nubausti. Visų kūnus storu sluoksniu buvo nuguliosios dulkės. Dideliuose bakuose teliūškavo chloruotas vandentiekio vanduo. Niekas kažkodėl jo negérė.

Vieną akimirką, prieš pat įvažiuojant į tamsą, buvau visiškai tikras, jog šie žmonės visapus iškai pažiusta chlorą – tiek tiesiogine, tiek perkeltine prasme.

RAŠYTOJŲ KLUBAS
11 d., ketvirtadienį, 17.30 val. rašytojo Jono Užurko kūrybos vakaras. Bus pristatyta trilogija „Didžiosios lietuvių pergalės“: „Saulės mūšis“ . „Žalgirio mūšis“ . „Oršos mūšis“ . Vakare dalyvaus trilogijos autorius J. Užurka, istorikas Algimantas Liekis, leidyklos „Eugrimas“ direktorius Saulius Petrus, aktorius Tomas Vaisieta, renesanso muzikos ir šokių ansamblis „Banchetto musicale“ (vadovė Jūratė Mikiškaitė-Vičienė), Vilniaus įgulos karininkų ramovės vyrų choro „Aidas“ grupė (vadovas Tadas Šumskas). Vakarą ves literatūros kritikas Alfredas Guščius.

18 d., ketvirtadienį, 17.30 val. Rašytojų klubė (K. Sirvydo g. 6, Vilnius) – lenkų literatūros ir muzikos vakaras. Dalyvaus rašytojas Jacek Dehnel, rašytoja ir vertėja Birutė Jonuškaitė, Lenkijos instituto direktorė dr. Małgorzata Kasner, Knigų instituto Krokuvos astovė Ewa Wojciechowska, prof. habil. dr. Andrzej Zieniewicz (Varšuvos universitetas), doc. dr. Halina Turkiewicz (Vilniaus pedagoginis universitetas), vertėjas Vytautas Jarutis, vertėjas Rimvydas Strielkūnas, dainuojamosios poezijos atlikėjas Maciej Skrzypczak.

Informacija tel.: (8-5) 2629627; (85) 2617727; el. p.: rasytojuklubas@aiva.lt.

89-ojo kūrybinio
sezono vasario
mėnesio repertuaras

11 d., ketvirtadienį, 18 val. Ilgojoje salėje – Biljana Srbijanović „Škēriai“. Dviejų dalių tragikomedija. Režisierius Rolandas Atkočiūnas. Spektaklio trukmė – 3 val. Bilietai kaina – 30 Lt.

12 d., penktadienį, 18 val. Tavernos salėje – Šolomo Aleichemo „Mendelio milijonai“. Vienos dalies komedija. Režisierius Algimantas Pociūnas. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilietai kaina – 25 Lt.

12 d., penktadienį, 19 val. Mažojoje scenoje – Sarah Kane „4.48 Psychozė“. Vienos dalies spektaklis. Režisierius Valius Terstelis. Spektaklio trukmė – 1.10 val. Bilietai kainos – 20, 25 Lt.

13 d., šeštadienį, 17 val. Parketinėje salėje – L. Razumovskojos ir A. Obrazcovo „Žvaigždžių vaikas“. Dviejų dalių misiterija. Režisierius Arvydas Lebeliūnas. Spektaklio trukmė – 2 val. Bilietai kainos – 25, 30 Lt.

13 d., šeštadienį, 18 val. Ilgojoje salėje – Rainerio Werneirio Fassbinderio „Karcios Petros fon Kant ašaros“. Dviejų dalių drama. Režisierius Rokas Ramanauskas. Spektaklio trukmė – 2.15 val. Bilietai kaina – 30 Lt.

14 d., sekmadienį, 17 val. Tavernos salėje – Juhan Smuul „Svečiuose pas pulkininko našlę“. Vienos dalies anekdotas. Režisierė Danutė Juronytė. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilietai kaina – 25 Lt.

14 d., sekmadienį, 18 val. Penkojoje salėje – „Laimingi“. Dviejų dalių spektaklis pagal Friedricho von Schillerio „Klasą ir meilę“. Režisierius Artūras Areima. Spektaklio trukmė – 2.30 val. Bilietai kaina – 40 Lt.

14 d., sekmadienį, 19 val. Mažojoje scenoje – Danielio Dasino „Paskutinė Diuranų daina“. Išpažintis. Režisierius Agnus Jankevičius. Spektaklio trukmė – 2 val. Bilietai kainos – 20, 25 Lt.

17 d., trečiadienį, 18 val. Tavernos salėje – Inger Hagerup „Stiklinė arbatos su citrina“. Vienos dalies komedija. Režisierė Danutė Juronytė. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilietai kaina – 25 Lt.

17 d., trečiadienį, 19 val. Mažojoje scenoje – Vladimiro Djačenko „Rudens stiliaus moteris“. Vienos dalies groteskas. Režisierius Sergejus Paciukas. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilietai kainos – 20, 25 Lt.

17 d., trečiadienį, 19.30 val. GASTROLÉS! Ilgojoje salėje – GIT Spektaklis „Aš tave labai myliu“. Spektaklio kūrėjas Gytis Ivanauskas. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilietai kainos – 30, 35 Lt.

Teatro kasa veikia kasdien 10.30–19 val. Informacija tel. 8-37 22 40 64, www.dramosteatras.lt. Bilietus taip pat platina TIKETA.LT.

Kauno valstybinis lėlių teatras

11 d., ketvirtadienį, 18 val. Augusto Strindbergo, Antonio Sverlingo „Karštasis šokoladas“. Švediška vaikinė artistė kavinėje. Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 1.40 val. Bilietai kainos – 24, 30 Lt.

12 d., penktadienį, 18 val. Lauros Shaine Cunningham „Mergvarkaris“. Dviejų dalių amerikoniška komedija. Režisierius Aleksandras Rubinovas. Spektaklio trukmė – 2.35 val. Bilietai kainos – 24, 30 Lt.

13 d., šeštadienį, 18 val. Konstantino Kostenko „Hitleris ir Hitleris“. Dviejų dalių spektaklis. Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 2.15 val. Bilietai kainos – 24, 30 Lt.

14 d., sekmadienį, 18 val. Šventinis spektaklis Sv. Valentino dienai! Michal Walczak „Pirmasis kartas“. Dviejų dalių spektaklis. Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 2.15 val. Bilietai kainos – 35, 40 Lt.

17 d., trečiadienį, 18 val. Džeromo K. Džeromo „Trise valtimi (neskaitant šuns)“. Angliško klubo posėdis. Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 2.40 val. Bilietai kainos – 24, 30 Lt.

Bilietai parduodami teatro kasoje ketvirtadieniais ir penktadieniais 11–17 val., šeštadieniais ir sekmadieniais 10–14 val. Informacija tel. 8-37 220061, www.kaunoleles.lt.

11 d., ketvirtadienį, 14 val. Bronės Neverdauskienės atkurtos karališkosios Lietuvos-Lenkijos valdovo Augusto II (Stiprijo) vėliavos išventinimo ir perdavimo Kauno karo muziejui ceremonija. Šis renginys – viena iš sudėtinės Vytauto Didžiojo karo muziejuje 89-ojo gimtadienio daliu. Daugiau informacijos tel. 8 687 81525.

12 d., penktadienį, 16.30 val. Kauno įgulos karininkų ramovės salėje (A. Mickevičiaus g. 19) vyks Kauno M. Dobužinskio rusų kultūros ir estetinio lavinimo centro 20 metų sukakties jubiliejinių vakarų „Spalvų ir muzikos simfonija“. Informacija tel. 313 309.

Nemunas ISSN 0134-3149
Leidžiamas nuo 1967 m. balandžio mén.
Išeina ketvirtadieniais

Gedimino g. 45, 44239 Kaunas
Telefonas ir faksas – (8-37) 322244
El. paštas: nemunasredakcija@gmail.com
Internetinis adresas: <http://www.culture.lt/nemunas>

Indeksas 0079
Steigėjas ir leidėjas – Lietuvos raštojų sąjunga
Steigimo liudijimas Nr. 405
Spausdino UAB „ArxBaltica“
Tiražas 1500
Rankraščiu nerecenzuojame ir negražiname.

Kauno kamerinis teatras

28 d., ketvirtadienį, 18 val. Michal Walczak „Pirmasis kartas“. Dviejų dalių spektaklis. Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 2.15 val. Bilietai kainos – 24, 30 Lt.

29 d., penktadienį, 18 val. Konstantin Kostenko „Hitleris ir Hitleris“. Dviejų dalių spektaklis. Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 2.15 val. Bilietai kainos – 24, 30 Lt.

30 d., šeštadienį, 18 val. Janušas Glovackis „Antigonė Niujorke“. Dviejų dalių tragikomedija. Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 2.40 val. Bilietai kainos – 24, 30 Lt.

31 d., sekmadienį, 18 val. Fransua Rablė „Gargantiua ir Pantagruelis“. Užstalė tikriesiems gurmanams (N-18). Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 1.55 val. Bilietai kainos – 40, 50 Lt.

Bilietai parduodami teatro kasoje darbo dienomis 14–18 val., šeštadieniais ir sekmadieniais 11–17 val. Informacija tel. 8-37 228 226. Bilietai galima užsisakyti interneto svetainėje www.kamerinisteatras.lt, elektroniniu paštu info@kamerinisteatras.lt arba išsigyti BILIETAI.LT ir „Bilietai Pasaulis“ prekybos vietose.

13 d., šeštadienį, 18 val. V. Balsio „Žmogus medyje“. Vienos dalies tragikomedija. Režisierius V. Balsys. Spektaklio trukmė – 1.30 val. Bilietai kainos – 25 Lt.

14 d., sekmadienį, 20 val. Šventinis spektaklis Šv. Valentino vakarui! G. Gugievičiūtės „Mokėk – duosiu“. Spektaklis-pokštė. Režisierius V. Balsys. Spektaklio trukmė – 1.10 val. Bilietai kainos – 30 Lt.

16 d., antradienį, 19 val. „Katytė „P“. Pagal E. Ensler pjesę „Vaginos monologai“. Spektaklis tik suaugusiesiems. Režisierius V. Balsys. Spektaklio trukmė – 1.30 val. Bilietai kainos – 35 Lt.

Bilietai teatraus: M. Daukšos g. 34. Tel. 8-37-408470, 226090, www.mazasisteatras.lt

Kauno valstybinis muzikinis teatras

11 d., ketvirtadienį, 18 val. Sai Kolmano „Mieloji Čariti“. Dviejų dalių miuziklas. Režisierius Kęstutis Jakštės, dirigentas Julius Geniušas, dailininkė Marija Rubavičiūtė, choreografas Aurelijus Liškauskas. Spektaklio trukmė – 3.30 val. Bilietai kainos – 15, 25, 30, 50, 55, 60, 100 Lt.

12 d., penktadienį, 18 val. Umberto Giordano „André Šenjė“. Dviejų dalių opera. Režisierius Gintas Žilys, dirigentas Julius Geniušas, dailininkas Jonas Arčikauskas. Pagrindines partijas dainuoja Vaidas Vyšniauskas, Sabina Martinaitė ir Vytautas Juozapaitis. Spektaklio trukmė – 2.30 val. Bilietai kainos – 10, 15, 18, 30, 35, 40, 100 Lt.

13 d., šeštadienį, 18 val. Kolo Porterio „Bučiuok mane, Keit“. Dviejų dalių miuziklas. Režisierius Aidas Giniotis, dirigentas Julius Geniušas, dailininkė Vilma Galeckaitė-Dabkienė, choreografe Vesta Grabštaitė. Bilietai kainos – 15, 25, 30, 40, 45, 50, 100 Lt.

14 d., sekmadienį, 12 val. Wolfgango Amadéjaus Mocarto „Mažoji burų fleita“. Dviejų dalių muzikinė pasaka vaikams. Režisierius Andrzej Galla (Lenkija), dirigentas Virgilijus Višockis, dailininkas Krzysztof Truss (Lenkija). Spektaklio trukmė – 1.45 val. Bilietai kainos – 5, 10, 12, 15, 18, 20, 50 Lt.

14 d., sekmadienį, 18 val. Šarlio Guno „Romeo ir Džuljeta“. Dviejų dalių opera. Dirigentas Julius Geniušas, režisierius Gintas Žilys, scenografas Adomas Jacovskis, kostiumų dailininkė Aleksandra Jacovskytė, choreografe Vesta Grabštaitė. Spektaklio trukmė – 2.30 val. Bilietai kainos – 10, 15, 18, 30, 35, 40, 100 Lt.

17 d., trečiadienį, 17 val. Genadijaus Gladkovo „Brėmeno muzikantai“. Dviejų veiksmų miuziklas vaikams ir tėveliams. Skirta vyresniųjų klasijų moksleiviams. Režisierius Dmitrij Harchenko (Estija), dirigentas Julius Vilnonis, dailininkė Anne-Mai Heimola (Estija). Spektaklio trukmė – 2.30 val. Bilietai kainos – 5, 10, 12, 15, 18, 20, 50 Lt.

Teatro kasa dirba 11-14.00, 14.45-18 val. Poilsio diena – pirmadienis. Informacija tel. 8-37 22 87 84, el. p. administator@muzeinisteatras.lt

Nuo vasario 13 d. Kauno apskrities viešojoje bibliotekoje (Radastų g. 2, II ir IV a. fojė, 406 kamb.) eksponuojama tradicinė Kauno dailininkų klubų „Sfinksas“ ir „Meno sparnai“ paroda „Atgimimas“, organizuojama jau keturioliktą kartą. Paroda pristatomata kovo 9 d., antradienį, 16 val. Ekspozicija veiks iki kovo 15 d. Iejimas nemokamas.

12 d., penktadienį, 18 val. koncertuoja Kauno apskrities Juozo Naujailio muzikos gimnazijos moksleiviai – tarptautinių konkursų laureatai, ir Kauno miesto simfoninis orkestras (vyr. dirigentas Modestas Pitrėnas). Dirigentas Vytautas Lukočius. Bilietai kainos – 8, 10 Lt.

14 d., sekmadienį, 17 val. pramoginės retro muzikos koncertas „Atsiliepki Tu Mano Dainoj“. Alikėjai: Virgilijus Noreika (tenoras), Gintarė Skėrytė (sopranas), Dainius Puišys (baritonas). Instrumentinis trio – Povilas Jaraminas (fortepijonas, sintezatorius), Jaroslavas Cechanovičius (gitara), Zigmantas Žukas (kontrabasas). Dalyvauja tarptautinės klasės sportinių šokių šokėjai, LTV projekto „Lietuvos šokių dešimtukas“ dalyviai – Katerina Voropaj ir Vadimas Suško. Koncertą veda muzikologas Viktoras Gerulaitis. Programoje tango, fokstrotai, valsai, neapolietiškos dainos, šlageriai, miuziklų, kino filmų bei populiarūs lietuvių kompozitorų, estrados klasikų kūriniai, klasikiniai ir Lotynų Amerikos sportiniai šokiai. Bilietai kainos – 30, 50 Lt.

Bilietus platina TIKETA ir Kauno filharmonijos kasos. Informacija tel. 8-37 20 04 78, www kaunofilharmonija lt

12 d., penktadienį, 17 val. Kauno menininkų namuose – Rimanto Marčėno istorinio romano „Sosto papédėje“ sutiktuvės. Dalyvauja autorius, literatūrologė Eugenija Vaitkavičiūtė, rašytoja Aldona Ruseckaitė, skaitovė Irena Labokė. Muzikuos Algiris Svidinskas. Renginį ves poetas Viktoras Rudžianskas. Iejimas nemokamas. Informacija tel.: (8-37) 22 31 44, www kmn lt. Informacija tel. (8-37) 22 31 44, www kmn lt

Teatro fantomas

Monospektaklių tradiciją „Teatro fantome“ šisyp tėsia Vainius Sodeika, vasario 19 d., penktadienį, 19 val. Kauno valstybiname lėliu teatre dovanojantis savo režisūrinį debiutą „Pamėlio užrašai“ pagal to paties pavadinimo N. Gogolio apskrymą.

Daugiau nei prieš dviešimtmetį Kauno valstybiname dramos teatre Gycio Padegimo režisuoti, o Valentino Masalskio įkūnijyti „Pamėlio užrašai“, nuolat sulaukdavę anšlagų, šisyp į Kaunu vėl sugržinami jauno aktorių Vainius Sodeikos, režisierius Gintaro Varno auklėtinio, dėka. Būtent dėl šios priežasties Vilniuje visada laukiamam ir itin šiltai sutinkam spektakliui pranašuojama ne mažesnė sėkmė ir Kaune.

Konkursas Zigmo Gélés-Gaidamavičiaus premijai gauti

Šiaulių rajono savivaldybės Kultūros skyrius ir Naisių literatūros muziejus skelbia konkursą poetu Zigmo Gélés-Gaidamavičiaus literatūrinei premijai gauti. Premija skiriama už geriausią pirmąją poezijos knygą.

Konkurso vertinamos per 2009 metus išleistos poezijos knygos. Kandidatus Z. Gélés-Gaidamavičiaus premijai gauti Šiaulių rajono savivaldybės Kultūros skyriui gali siūlyti kultūros, meno, mokslo ir studijų institucijos, kūrybinės sąjungos, leidyklas, bibliotekos bei patys kūrėjai iki balandžio 5 d. Premija įteikiama kasmet gegužės mėnesį poezijos sventės metu Naisiuose, Zigmo Gélés gimtineje.

Kauno karuselė

Vytauto Didžiojo universitetas yra vienas aktyviausių ryšių su visuomene beiškančių universitetų. Iki šiol plačiausia žinoma ir lankoma buvo meno galerija „101“, netrukus aktyvesnė veiklą pradės jau senokai svečius primant Menų centras, o vasario 11 d. universiteto Rektorato rūmuose (K. Donelaičio g. 58) iškilmingai atidaryta ir VDU istorijos menė.

Universiteto administracija įskurusi sename, turtingą istoriją sukaupusiam pastate, kurį, pasak VDU rektoriaus prof. Zigmo Lydekos, pamažu bus siekiama viisiškai paskirti visuomenės reikmėms, nes muziejinė ir visuomeninė veikla leidžia geriausiai atskleisti ir išsaugoti universiteto istorines vertybes. Rektorato rūmai dar 1889 m. pastatyti kaip gyvenamasis Kauno tvirtovės Inžinierų valdybos viršininko namas, tačiau vėliau beveik visa jų istorija susijusi su švietimo ir mokslo reikalais. Čia gyveno Lozoraičių šeima, kuriai pagerbtai jau 2000 m.

Kauno šokio teatro „Aura“ šokėja Lina Puodžiukaitė nesenai grįžo iš Vokietijos, kur dalyvavo Bonoje reziduojančio čekų kilmės choreografo ir šokėjo Karelo Vanecko šokio spektaklio „Laisvės iliu-

žija“ pastatyme. Spektaklis skirtas Berlyno sienos griūties 20-mečiui, todėl kalbėjo apie laisvę, jos ribas ir beribiškumą, lietė skaudžias istorines realijas. „Kai Lietuva paskelbė nepriklausomybę, man buvo dešimt metų. Prisimenu laikus iki tol ir po to. Taigi viskas, apie ką pasakoja šiame spektaklyje, jaudina i manė“, – išpūdžiai dalijosi Lina. Ji tapo spektaklio choreografijos bendraautore, nes K. Vanecko metodika remiasi improvizacija. Improvizuojant sukuriama pa-

grindinė judesio medžiaga, su kuria vėliau nuosekliai dirbama. Skirtingų tautų atstovų trupės sudėtis tik padėjo generuoti idėjas. Lina pirmą kartą dalyvavo šokio spektaklyje, kurį kuriant dalyvavo netik choreografas, bet ir režisierius.

„Labai norėtusi, kad šis spektaklis pasiekštų ir Lietuvą – juk jo tema tokia artima mums, be to, tikiu juo – manau, tai tikrai įdomus pastatymas. Tačiau artimiausiu metu numatyti tik du pasirodymai Bonoje“, – kalbėjo šokėja.

„Nemunas“ rekomenduoja

Kitokio kino klube – „Pasipriešinimas“

Gediminas JANKAUSKAS

Apie žydų tautos holokaustą Antrojo pasaulinio karo metais sukurta begalė filmų. Regis, po Steveno Spielbergo „Sindlerio sąrašo“, Romano Polanskio „Pianisto“ ir Roberto Beniglio „Gyvenimas yra gražus“ ką nors naujo šia tema pasakyti jau neįmanoma. Tačiau Lietuvoje filmuotos dramos „Pasipriešinimas“ autoriams pavyko tai padaryti. Ši filmą Kitokio kino klube žiūrėsime **antradienį, vasario 16 d.**

Vienoje „Pasipriešinimo“ scenoje pagrindinio herojaus brolis sako rusų karininkui: „Žyday nergeria degtinės ir nemoka kariauti. Jiems gerai sekasi tik mirti.“

Šią mintį konstatuoja daugelis rimtų šaltinių. 2002 m. Rusijoje išleistame dviejų tomų veikale „Du šimtus metų kartu“ Nobelio premijos laureatas Aleksandras Solženycinas pedantiškai vardija, kiek ir kur žydų tautybės žmonių buvo sušaudyta Antrojo pasaulinio karo metais. Tačiau faktų apie žydų ginkluotą pasipriešinimą fašistams šiaime kapitaliniame veikale yra labai nedaug. Net Izraelyje rusų kalba išleista „Trumpa žydų enciklopedija“ (1988 m.) konstatuoja: „Soviečių Sajungos teritorijoje pogrindinėse organizacijose ir partizanų būriuose su naciais kovėsi apie 15 tūkstančių žydų.“ Palyginti su oficialiai skelbiamais holokausto au-

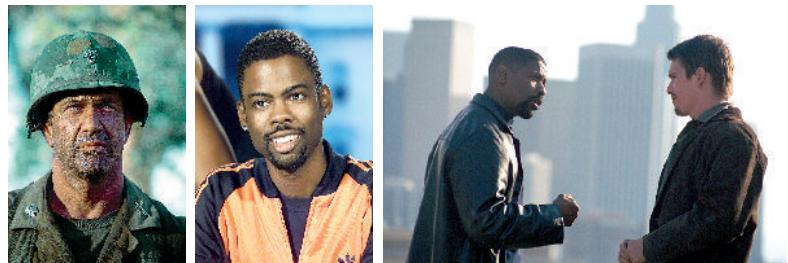
kų skaičiais, ši statistika neatrodė išpūdinga. Todėl kiekvienas pasakojimas apie žydus partizanus yra nepaprastai įdomus. Vien todėl „Pasipriešinimą“ smalsu pasižiūrėti.

„Pasipriešinimo“ centre – keturių brolių likimai. Prieš karą Tuvija, Zusas, Azaelis ir Aronas Bielskiai Baltarusijoje vertesi kontrabanda, todėl gerai pažinojo Lipišansko miškus. Čia jie spruko, kai nuo nacių ir jų pakalikų žuvo artimieji. Miške broliai sutiko besislapstančius likimo draugus ir tapo pabėgelių globėjais. Pradžioje jie dar negalvoja apie ginkluotą rezistenciją. Svarbiausias rūpestis – surasti visiems maisto. Toks gyvenimas nepatinika Zusui, kuris pasiryžęs kersyti, todėl išeina pas rusų partizanus. O Tuvija, tarsi Senojo Testamento pranašas Mozė, ilgai ir kantriai veda palaimintosios tautos atstovus į jų pažadėtą žemę.

gražių iliuzijų žlugimas. Jas kartu su mirusia žmona jau seniai palaidojo senstantis kauboju Viljamas Menis (jį tiesiog tobulai suvaidino filmą režisavęs Clintas Eastwoodas), dabar besimurkdantis savo fermos purve ir kiaulių mėšle. Tačiau gyvenimas vėl jį priverčia imtis ginklo.

Bet patį egzotiškiausią karą matysime populiaraus komikso ekrанизacijoje „Ekstraordinarių džentelmenų lyga“ (šeštadienis, 22.00 val., TV3). Atrodo, autorai pasiryžo į vieną filmą sudėti visus veikėjus, kuriuos prisimena iš vaikystėje skaitytų knygų. Tikras malonumas vardi tuos, kurių vardai prikelia ne vieną chrestomatinę asociaciją. Tomas Sojeris ir kapitonas Nemo, Dorianas Grėjus su daktaru Džekilu ir misterių Haidu, Nematomas žmogus ir vampyro Drakulos draugė Mina Harker, pagaliau karaliaus Saliamono kasyklų atradėjas Alanas Kvotermeinas. Visi jie keistos fantazijos valia vienų metų atsiduria toje pačioje vietoje, kad duotų atkirti tarptautiniam piltadariui, svajončiam naujo tūkstantmečio proga panardinti pasauly į pragarišką tamsą ir jau suplanavusiam susprogdinti tarptautinės konferencijos dalyvius kartu su visu Venecijos miestu.

Savaitgalis prie televizoriaus

Kare kaip kare

Gediminas JANKAUSKAS

Šį savaitgalį nestigs filmų, kuriuose matysime daug „kariškų vaizdelių“. Vieni jų pasakos tikrų karių kovų istorijas, kiti vaizduos ne mažesnės įtampos kupinas politines batalijas, treti stebins iš pирšto išlaužtomis situacijomis ir specialiaisiais efektais.

Tikrais įvykiaisiai pagrijoje drama „Mes buvome kariai“ (ketvirtadienis, 21.30 val., BTV) pamatyse, kokia kaina amerikiečiai pasiekė vieną pirmųjų pergalų Vietnamo kare. 1965 m. lapkritį JAV karių pajėgų malūnsparniai atgabė-

istorija. Likus kelioms savaitėms iki prezidento rinkimų prireikė žmogaus, galinčio pakeisti staiga mirusį kandidatą. Politikos technologams reikalingas niekam nežinomas „tamsusis arkliauskas“, kuris galėtų sudaryti stiprus konkurento įvaizdį, bet būtinai pralaimėtų ir užeistų vietą tam, kam reikia. Ši misija patikima vietinės reikšmės tamsiaodžiui politikui Meisui Giljamui (aktorius Chrisas Rockas), kuris taip išsiaučia į jam pašiūlytą vaidmenį, kad ima žaisti ne pagal jam primestas taisykles.

Juodaodis herojus atsiduria visai nejuokingo karo epicentre ir filme „Išbandymų diena“ (penktadienis, 22.45 val., LNK). Žiūrėdami šią kriminalinę dramą dar kartą pasinersime į Amerikos didmiesčio Los Andželės purvinų gatvių atmosferą, ku-

rioje tvyro nusikaltimų, narkotikų ir prievertos tvaikas. Policijos seržantas Alonso Harisas (jį suvaidinęs Denzelas Washingtonas) buvo apdovanotas „Oskaru“ šios niekad neenuslūgstančios apgulties sąlygomis ištverė tryliką metų. Per šį laiką jis gerai perprato svarbią išlikimo taisyklię: norėdamas išsaugoti savo subinę, privalai pamiršti, ko moko policijos akademijose. Kovoje su nusikaltėliais ne kartą teks peržengti pavojingą ribą. Alternatyvos nėra ir negali būti.

Ziauria atmosfera nuo pirmo kadro velkia iš keturių „Oskarais“ apdovanotų filmų „Menantis pikta“ (penktadienis, 1.15 val., LNK). Kol kas tai aukščiausia modernaus vesterne viršinė, šalta ir nepasiekiamą. Šiose aukštybėse mūsų laukia visų